

દાંનકર-મણી

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ

રામચંદ્ર-અમદાવાદ.

કીંમત રૂ. ૦.૧૨-૦.

૧૪૭૨૮

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૧૪૭૧૯

વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ દીનકર માળી

વિષય ૬ : ૩

तत् सत् परमात्मनेन नमः

श्री नवीन

दीनकर-मण्डि.

साक्षी मण्डिसाल वेलाबाधनी परवानगीची

अपावी प्रसिद्ध कले

अुकसेदार साकरदादा गुलाभीदास.

ठे. रीयरीड, जाला हनुमान पक्षी, -अमदावाद.

संवत् १९८५

सने १९२६

डी. ०-६-०

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય
ગુજરાતી લાંબીરાખટ-સંગ્રહ
૧૪૭૧૯

સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ પ્રમાણે રજીસ્ટર કરાવી
અંથ સ્વામીત્વના સધળા હક્ક પ્રસિદ્ધકર્તાએ
પોતાના સ્વાધીન રાખ્યા છે.

મુદ્રક:-પુસ્તકાલય અંકરદાસ ' ઉત્કૃષ્ટ મુદ્રણાલય '
ફર્નાન્ડીઝ બીજ, રીચીરોડ-અમદાવાદ.

તત્ સત્ પરમાત્માને નમઃ

શ્રી નવીન

દીનકર-મણિ.

મંગલાચરણ.

ઉદ્ધરેદાત્મનાત્માનં નાત્માનમ વસાદયેત્ !

આત્મૈ વંશાત્મનો બંધુ રાત્મૈવ રિપુરાત્મનઃ ॥

અર્થાત—મન વશ કરીને જીવે પોતાનો ઉદ્ધાર કરવો. આત્માને અનાદર નહીં કરતાં સદ્ગતિ કરવી. અર્થાત ધાત એટલે અધોગતિ કરવી નહીં, કારણ મન એજ બાંધ તથા મોક્ષનું કારણ છે અને મન એજ શત્રુ તથા મિત્ર છે.

ઇશ્વર સ્તુતિ.

દીન દયાળુ દયા કર કાંઇ, સંસાર સ્વપ્ને રહું હું મુઝાઇ;
ભીખ લખેલા કળાએ ન કાંઇ, ચઢતી ઉતરતીની પળમાં સગાઇ;
વૈભવ આપો પળની માંહી—દીન દયાળુ.
અસલની વાદળી જગમાં છાઇ, સત્ય જગમાં ગયુંરે સુકાઇ;
સલ સમાધી અરપો મલકાઇ, દેવ દયાળુ તુજ સ્મરણ અતી સુખદાઇ;
સેવક તારો દયા કરો ક્યાંઇ—દીન દયાળુ.

પ્રકરણ ૧ છું.

અંપકલાલ અને મેના.

મણીપુર કરીને એક સુંદર નગર છે. તેની પુર્વ દિશાએ સુંદર સરિતા પોતાના નિર્મળ જળનો પ્રવાહ નિશ્ચદીન ચલાવ્યા કરે છે. તેની પશ્ચિમ દિશાએ એક શુશોભીત નિર્મળ જળનું સરોવર શોભી રહ્યું છે. ઉત્તર દિશાએ સુંદર બાગ બગીચા આવી રહ્યા છે. અને દક્ષિણ દિશાએ સમુદ્રની ભરતીઓટ આવ્યા કરે છે. ત્યાં એક વૈરાન જંગલ સદાકાળ તે નગરીને અદ્ભુત બનાવી રહ્યું છે. સમુદ્ર કિનારે ભૂવનેશ્વરી માતાનું દેવલ છે. તે દેવલ માંહેની માતાની મૂર્તિના ચિતાર થણા લાંબા વખતથી આ જગ્યાએ ધિરાન્યમાન થયો હોય તેવો લાગે છે. શહેરની ચારે બાજુએ અત્યંત શાન્તીને આપનાર ત્યાં નવા નવા ફળ બક્ષનાર વૃક્ષવાળી વાડીઓ વીંટલાઈ વળી છે. પ્રાતઃકાળનો સમય છે પુર્ણિમાનો ચંદ્ર પોતે સૂર્ય દેવતાની સ્વારી આવતી જોષ પ્રકાશ રૂપી પાથરેલ પૃથ્વીપરની ચાદર જેમ તેમ સંકેલી લઈ જવા રજા માગતો હોય તેવું લાગે છે પ્રભુના પ્રેમી બકતો તાલમૃદંગ લઈ પ્રજાતીયાની લહેરમાં પડ્યા છે. કુલટા સ્ત્રીઓ ધણીને ધમકાવતી પોતાના પ્રીય છોકરાંને પુરવાણી બોલી પાસામાં ચપટી ભરતી જોવામાં આવે છે. દેવ દેવાલયોમાં ઝાલર નાગરાંના નાદ થઈ રહ્યા છે. આવા વખતમાં એક પ્રમુખા. ઘંટીના ઘોરથી જબડી જગી પોતાના હાથમાં બેઠું લઈ માત પીતાની આજ્ઞા માગી. જળ લેવા સંચરી.

હરિગીત છંદ.

મૃદી હસ્ત બેઠું હોંશથી, પ્રીય લટકે મટકે ચાલતી;

રંગે ભર્યા ભુવન શાણી, ચક્ષે ચૌદુ નિહાલતી.

આવી પ્રીયા પૂર બહાર તે, શુદ્ધ સરિતાને તીરે;

- કર્ચું દાંત ધાવન હોંશથી સતીએ નદીના શુભ નીરે. ૨
- વલી સ્નાન શુભ પેરે કર્યું સ્ત્રીએ નદીના નીરથી;
- કરી કાન્તી શુદ્ધ શરિરની, શોભા રહી છે ચારથી. ૩
- પહેરેલ કંકણુ કરવિષે, તે શોભતાં બખકાબર્યાં;
- લટકાને મટકા ચટકા સાથે, ભોગીઓનાં મન હર્યાં. ૪
- બાકુવે કહુ છે હેમનું અને કાચલી બહુ શોભતી;
- પહેરેલ અણુવટ વીંછીયાથી પ્રેમદા બહુ આપતી. ૫
- દાંત દાડમ ખીજ સરખા, ગોરી ગાલ ગુલાલ છે;
- હોષ પરવા ખાંસમા, વળી કપાળ તેનું વિશાળ છે. ૬
- મહીં છુંદણું શોભે અતી ઘણું ભોરિંગ સમ છે ચોંટલો;
- તેહ હસ્ત આગલી ચોળા સરથી ચુડો પહેર્યો છે બલો. ૭
- શતી જય સ્તનની કઠીણતા વલી પેટ તો પાતાળ છે;
- જગ્યું ફુલી સ્થંભ ગોરી નીત બગોલા કાર છે. ૮
- કટાર સરખી કેડને વૂળી ચણીયો ચોળા આપતી;
- હબી સરિતા મધ્યમાં તે સુંદરી બહુ શોભતી. ૯

ભુજંગી છંદ.

જ્યો કુટ અવાજ ત્યાં જોરમાંથી જોયું સુંદરી આવ્યો અવાજ ક્યાંથી;
 હબી પ્રીયા સરિતાના વન માહે દીઠો આવતોં એક પુરુષ ત્યાંહી. ૧

અતુર કામની જોયું પાછું ફરીને મૃગ લોચની જોયુ દષ્ટી કરીને;
 દીઠો આવતો જોઈને મન મોહ્યું ખરે નારીએ તનનું જાન ખોડું. ૨

આ સુંદરી નદીના પુર જોસમાં વહેતા વૈનમાં પોતાના કામજ
 ચરણ વચ્ચે હાંડો રાખી સરિતાના નિર્મળ જળ સાચું જોઈ રહી
 છે. તેવામાં તેણે કંઈ ખડખડાટ સાંભળ્યો શાણી પ્રેમદા ચમકી
 તુર્ત પાછું ફરી જોયું તો તે દષ્ટીએ એક ઘણોજ સ્વરૂપવતો પુરુષ

પડ્યો તેને જોતાંજ આ ગતિ થઇ થોડી વારે બન્નેને શુદ્ધી આવતાં
સ્ત્રીએ નદીમાંથી બહાર આવી પૂછ્યું.

સવાલ—તમે કાણ છો.

જવાબ—હું વાણીક છું.

સવાલ—તમે શું બંધો કરો છો.

જવાબ—હું વિદ્યાભ્યાસ કરું છું.

સવાલ—તમારાં લગ્ન થયાં છે કે નહિ વાર?

જવાબ—ના.

તેવામાં દુરથી સુવાન અલા હુમા ઝોતાલા જીદોકા લાઇ
લાઇલા જોલ્કા મેરથી મહંમદ રસુલીલા એવો અવાજ આવવાથી
પુરૂષ પુર્વ તરફ નાશી ગયો. સ્ત્રીએ આસપાસ આમ તેમ જોયું તો
થોડે દૂર એક મૂસલમાન નીમાજ પઢતાં તેની દૃષ્ટીએ પડ્યો તેવું
જોઇ જોલી. અરે નકામા ખીન્યા હાય આતો પેલા કમરુદીન નીમાજ
પઢે છે અને તે તો તેના ખ્યાનમાં છે છતાં નાશી ગયા.
અરે હવે ક્યારે મલશે ? હું પણ કેવી બૂલી ? મેં નકામી પડપૂજ
કરી. પણ તેમનું નામ નિશાન જાણી ન લીધું અરે પ્રજા આપેલું
રત્ન હાથથી જશે કે શું ? ચાલ, ઘેર જાઉં. મને બહુ વાર થઇ
મારી શાણી સખી તેનો પત્તો મેળવવા શક્તિમાન છે. કારણ તે
બધી ચપલ છે.

વાચકશ્રદ્ધ પહેલા પુરૂષની શી ગતી થઇ તે હવે જણાવું
છું નદીપરથી લોકલજ્યાને લીધે નાશી તે પોતાની વાડીમાં ગયો.
નદીથી પુર્વ તરફ તેની વાડી હતી ત્યાં તે હંમેશા આ ટાઇમે સ્નાન
કરવા જતો. તેની વાડીમા ભગવાન નામનો એક માળી રહેતો
હતો તે માળીની વહુનું નામ પાર્વતી હતું તે માળીને વાડીની

દેખરેખ પર શેઠે જીજ્ઞાસુ પગારથી રાખેલ હતો તેનું ગુજરાન ચલાવા
અમરજી ન પડે માટે શેઠે તેને તે વાડીમાં નીપજતાં પુષ્પ વેચી
ખાવા છૂટ આપી હતી આથી પાર્વતી હમેશાં પુલની બાજુની બારી
મધુમતીમાં પુલ વેચવા જતી હતી. શેઠ વાડીમાં જઈ ખુરશી પર
બેસી જેમ તેમ બેસવા લાગ્યો અને કહેવા લાગ્યો વાહ શું તે
સુંદરીનું રૂપ. કેવા સરસ તેના કામલ હસ્ત, ખરે એ મુગ-
ભોયનીનાં ચંદ્ર મૃગના જેવાંજ હતાં મેના કરતાં સરસ તેની વાણી
હતી અરે પણ હું બૂદ્યો તે કાણ છે ક્યાં રહે છે જાતે કેવી
છે. તેનું નામ શું વળી તે પરણેલી છે કે કુંવારી તે પૂછવું તદ્દન
બૂલી ગયો. અરે પ્રભુ મેં બહુ બૂલ કરી. ખરે તેના સદગુણ-
મય બોલ પરથી જણાઈ આવતું હતું કે તે કુંવારીજ છે નહીં તો
મારી સાથે આટલી વાતચિત કરત નહિ આમ બોલી નીચે પ્રમાણે
ગાવા લાગ્યો.

હાહરે.

પરણું નહિ એ પ્રેમદા, તો ધીક્ર મુજ અવતાર;

કૃપા કરીને મેળવે હે જન્મ આધાર.

આમ બેભાનમાં બોલે છે. એટલામાં ભગવાને આવી પૂછ્યું
કેમ શેઠ આજે કાંઈ નીશો કર્યો છે કે શું !

જવાબ—કંઈ નહીં.

ભગવાન—તા મને કહેવું જોઈએ.

શેઠ—હું નદી પરથી અહિં આવતાં મેં એક ધણી સ્વરૂપવતી માયા
બાળી. તે સ્ત્રીએ મારું મન હરણ કરી લીધું છે.

ભગવાન—શું માયા બાળી. એવી તે માયા ક્યાં રેલી પડી છે.

શેઠ—અરે એક સ્ત્રી બાળી.

ભગવાન—હાં. કપડાપર પહેરવાની હા કાઢ ધોખીની
પડી હશે.

શેઠ—અરે એક ખાયડી ભારી.

ભગવાન—હાં ત્યારે એમ કહેને તે શું છે.

શેઠ—તે માઈ મન હરણ કરી ગઇ છે.

ભગવાન—શું તમારા મનનું હરણીયું કરી ગઇ, ત્યારે તે હરણીયું
ક્યાં ગયું.

શેઠ—અરે મુર્ખ ચીત્ત ચોરી ગઇ.

ભગવાન—ઠીક છે. હ્યો પણ પેલા આંખાપર વૈઆ બહુ છે હ્યો.
ઉરાડું એમ કહી મોટેથી આ અ અ અ હે તેમ
ખૂમ મારે છે.

શેઠ—અરે રાડો શું પાડે છે.

ભગવાન—સાખ વૈયાં ઉડાડું છું.

શેઠ—જ દુર જઇને ઉડાડ અહિ માથા ઉપર ખૂમ નહી માર

ભગવાન—વાઈ સાહેબ.

એટલામાં પાર્વતી આવી. તેણે શેઠને પૂછ્યું.

પાર્વતી—કેમ શેઠ આજે કંઇક ઉદાસીમાં છો ?

શેઠ—એજ.

પાર્વતી ચતુર હતી તેથી તેણે શેઠને સમજાવી વાત જાણવા
ખાંસ અને યુક્તિથી શેઠને સમજાવી વાત કઢાવવા લાગી. શેઠે તેને
શેજસાજ હકીકતથી વાકેફ કરી પાર્વતીએ કહ્યું હું તમને મેળવી
આપું તો કેમ ? શેઠે કહ્યું. તો હું તારો જન્મપર્યંત આભારી
અથવા એટલે પાર્વતીએ કહ્યું મને તેની સંપૂર્ણ હકીકતથી વાકેફ
કરો શેઠે તેને બનેલી સઘળી વાત કહી પછી પાર્વતી બોલી, શેઠ

હવે હું ગામમાં પુલ વેચ્યા બાદ ગૃહસ્થોને ઘેર ઘેર પુલ આપવા જઈશ અને તેનો પત્તો પ્રભુ પ્રતાપે તમોને થોડા વખતમાં લાવી આપીશ. શેઠે કહ્યું વાઈ. પાર્વતી તે પ્રેમદાની શોધમાં પડી. પેલી પ્રેમદા પોતાને ઘેર જળ ભરી ગઈ. જળ જળને ઠેકાણે મૂકી એકાંત સ્થાનમાં લમણે હાથ લગાવી બેઠી. એટલામાં તેની વીજળી નામની સખી આવી તેણે પૂછ્યું.

વીજળી—કેમ બેન આજે આમ કંઈ ઉંડા વિચારમાં પડેલી છે.

જવાબ—કંઈ નહીં બહેન તેતો સેજ.

વીજળી—બેન મારાથી છાનું રાખીશ કે આજે શું સાંભળી આવ્યું મને જાણવામાં કંઈ બાદ નથી.

બાપએ તેને સઘળી હકીકતથી વાકેફ કરી એટલે વીજળીએ કહ્યું બેન હું તેની શોધ કરીશ. કશી ચિન્તા કરવાની જરૂર નથી. સ્ત્રીએ કહ્યું બેન તો તો અતી આનંદ થાય. મારા વતી આટલી તસ્દી લે તો હું તારો સંપૂર્ણ આભાર માનીશ. વીજળીએ કહ્યું ઠીક છે ઠીક આ બાબુ વીજળીએ શોધ કરવા માંડી.

પાંચ સાત દિવસ રજા પછી પતો મલ્યો નહીં ત્યારે તેની બેનપણીએ કહ્યું બાપ હવે તો થાકી પછુ તમારા ઇચ્છીત ભરથાર મલ્યા નહીં એટલે પ્રેમદાએ કહ્યું લે હું તને એક દેહરો બનાવી આપું તે બોલી ગુપ્ત વેશે આ નગરીમાં ફરજે અને જે માણસ આ દોહરો પુરો કરે અથવા તેનો પતો બતાવે તેને મારો આ ચંદન હાર આપજે તે લઈ દાસી ચાલતી થઈ. વાંચક દોહરો નીચે મુજબ હતો.

નાશી છુટયો આ વાણીયો, નદીને પહેલે પાર;

જોતી આપે જેમને, આપું ચંદન હાર.

આમ બોલતી ફરે છે એટલામાં પેલી માલજી પાર્વતીનું ત્યાંથી નીકળવું બન્યું તેની કર્ણદ્રિય તે તરફ ખેંચાઈ એક ચિત્તે સાંભળ્યું અને બોલી.

દોહરો.

ગોતી આયું કામની, એ તો મારું કામ;

આ નગરીમાં એ વસે, દીનકર એવું નામ.

આ સાંભળી વીજળી તુરત તેની પાસે ગઈ અને તેને ચંદનહાર આપ્યો. માલજી તેને સવિસ્તર હકીકતથી વાકેફ કરી વીજળી દીનકરનું નામ નિશાન વગેરે જાણી ખુશી થઈ ચાલી ગઈ.

પ્રિય વાયક ઉપરના દોહરાથી તને માહિતી મળી હશે ઉપરાંત જણાવું છું કે દીનકર તેજ આપણી વાર્તાનો નાયક અને તે સાથે પ્રેમ બાંધવા ધારતી ત્યાં મન સાથે વળી ચુકેલી બાઈનું નામ મણી હતુ તેજ મણીનો કાયમી ભરથાર મનાર ઉપર જણાવેલ દીનકર પોતેજ છે.

દીનકર—પોતાની વાડીમાં બેઠો છું અને મનમાં મહા તર્કવિતર્ક

ચલાવી રહ્યો છે એટલામાં તેનો માલી આવ્યોને પૂછે છે.

ભગવાન—શેઠ બે ચાર દહાડાથી તમે કંઈ શોકમાં રહ્યો છો માટે

તમને ખુશી કરું તો.

દીનકર—વાર કંઈ ફારસ કર.

ભગવાન—સાહેબ ગાયન કરે.

દીનકર—હા કરો જોઈએ કેવાં આવડે છે.

ભગવાન—સાળ. દવા ને ચોખરા સારા આવડે છે.

દીનકર—ત્યારે ગાને.

ભગવાન—તે સાંભળી નીચે પ્રમાણે ગાય છે.

મારું નામ બગલો માલીરે મારું નામ બગલો માલી.
 વાડીમાં હું વૈયાં ઉરાડું કરું ગાન ગુલતાન,
 જૂખ લાગે તો ઝુપડીમાં જખ ખાઉં જાશને ધાન. મારું નામ.
 કરું શેઠની અદલ ચાકરી, પોરી ભરું દીન રાત.
 બચકડે હું નાહી લઉં ત્યાં વહુજી લાવે ભાત. મારું નામ.
 તાનું બાતું ખાધ કરીને મારે કામે જાઉં,
 કામ કરતાં થાક લાગે તો જાયે બેશી જાઉં. મારું નામ.
 પૂછ્યા વિના વાડીમાં ગડે તો ભારે ગાળો દઉં,
 જો કહી મારવા તડે તો માફી માગી લઉં. મારું નામ.
 દીનકર—મશ્કરી કરીને કહે વાહ લૈ વાહ બહુ સાડ ગાયન

આયું આમ બોલે છે એટલામાં પાર્વતી હાથમાં મણીની દાસીએ
 આપેલ હાર લઇ જોસબેર આવતી માલુમ પડી તેને જોઇ દીન-
 કરે પૂછ્યું.

દીનકર—કેમ આજે કશો પત્તો મળ્યો છે.

પાર્વતી—શેઠ આપણી કૃપાર્થી પત્તો મળ્યો છે.

દીનકર—શાખાશ કેવી રીતે મળ્યો.

પાર્વતીએ જનેલ હકીકત દીનકરને રજુ કરી અને દીનકરને
 પેલો હાર હાલ સાચવો તેમ કહી આપ્યો દીનકરે તે હાર પહેરી
 લીધો અને ખુશી થઇ બોલવા લાગ્યો.

હોહોરો.

અહો પ્યારી પત્તો મળ્યો આજ તારો,

મુજ દીલનાં દુઃખ નાશ્યાં હજારો;

અતી સુખ પામ્યો પ્રીયા મુજ તનમાં;

હુપાઇ રહી તુજ જખી મુજ મનમાં.

ઉપર મુજબ બોલી ઇચ્છિત કીનો પતો મલ્યાથી માલી પાસ વિશેષ ગુલતાન કરાવે છે.

આ તરફ મણી ધણા દિવસથી શોધ ચલાવતાં પતો નહિ મરવાથી ઉદાસ ચહેરે બેઠી છે તેટલામાં પાર્વતી તરફથી મળેલ શોધ લખ વીજલી આવી તેને પૂછ્યું કેમ શું ખબર છે વીજળીએ ખુશાલી સાથે કહ્યું બેન તમારો દોહરો એક પાર્વતી નામની માલણે પૂરો કર્યો અને તમે જેને ચાહો છો તેનો પતો બતાવ્યો જેથી તમે આપેલ હાર મેં તેને બક્ષ્યો તમે જેને શોધો છો તે આ નગરીના રહીશ છે તેનું નામ દીનકર છે નદીની પૂર્વ તરફ તેની વાડી છે પાર્વતી તે વાડીના રખવાળની ક્ષી છે આ સાંભલી મણી હર્ષભેર બોલી, શાઆશ મારી શાણી સખી આ ખાતર તાહરો ઉપકાર જીંદગી પરિર્યત બૂલવામાં આવશે નહિ પણ તે વાડી તારી જોએલ છે કે ! વીજલી કહે હા બેન.

મણી—સારે લે એક પત્રીકા આપું તે લખ તેને વંચાવી આવ.

વીજળી—બહુ સાફ બેન.

મણી—તેનું નામ શું દીનકર વળી તેઓ નગરીમાંજ ગહે છે.

વીજળી—બેન હા.

મણી—વાહ જેવું નામ તેવું જ તેનું સ્વરૂપ છે તેનો મધુર સ્વરથી જવાબ દેવાની છટા તથા નરમાઇ ભરેલ બોલ પરથી મારી ખાત્રી છે કે તેનામાં તેવાજ ગુણ હોવા જોઈએ ખરેખર પરણું તો તેનેજ પરણું એમ કહી નીચે મુજબ લખે છે.

પ્રાણપતી હું તમને મારા અનઃકરણથી વરી ચુકી છું મેં તમને જોયા ત્યારથી માફ તન મન તે ધન તમને સ્વાધીન કરી

દીધું છે આશા છે કે મારી આ પત્રીકા સ્વિકારી આપના ઠામળ હસ્તને તરફી દઇ સામા એ બોલ લખવા કૃપાવંત થશે અને હું દાસીને આપની સદાને માટે આભારી બનાવશે.

એજ લી. આપની ચર્ણુરજ દાસી.

તે ચીડી લઇ વીજળી દીનકરની વાડી તરફ આવી અંદર દાખલ થઇ જોયું તો આગના એક ભાગમાં આરામચેર પર એક પુરુષ નીંદ્રાવેદીને સ્વાધીન થયેલો તેની દ્રષ્ટિએ પડ્યો વીજળીએ નખશીખ મુર્તી નિહાળતાં ખરેખર મણીએ વર્ણુવેલ રૂપ આ પુરુષમાં જોવામાં આવ્યાં જેથી તેની નજદીક જવા ચાલી થોડે દુર રહી ચમકી અને મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે રખેને તે ન હોય અને બીજાને અપાય તો મારી બેનપણીની અને તેના ઇચ્છીત ભરથારની ગુપ્ત વાત જાહેર થાય અને હું અત્યંત ઇપ્સાને પાત્ર થાઉં તેમ વિચાર કરી પાછી ફરી વળી વિચારી બોલવા લાગી કે હશે તો તેજ કારણ કે આ વાડી તેની છે અને ત્યાં બીજું કાણ હોય વળી વિચારી બરબડવા લાગી અરે મારા ભમર રૂપી મન તું બૂલ ભરેલ છલંગ કેમ મારે છે કાં ન હોય તેનો ભાઇભાંડુ મિત્ર કે નજદીકનો સગો ન હોય તો આમ ધણા ધણા વિચાર કરી નજદીક આવી જોયું તો દીનકરની ડોકમાં પોતે થોડી મુદત પર પાર્વતીને આપેલ હાર જોયો તેથી તેને ખાત્રી થઇ અને પાસે આવી વિચાર કીધો જો કોધી હશે તો હું સાદ કરી ઉઠાડતાં પ્રથમ મારા પર ચીડે ભરાશે માટે તેમ ન કરવું એમ ધારી ખુરશીપર પોતાના જમણા હાથની આંગળીની ઠોકર મારી શ્વાન જેવી નીંદ્રાવાળો થાણો પુરુષ તુર્ત જાગ્યો જોયું તો તેની દ્રષ્ટિએ મણીએ પત્રીકા લઈ મોકલેલ વીજળી પડી તેને જોઇ પૂછ્યું.

દીનકર—તમે કાણુ છો.

વીજળી—અમે એક જસુસ છીએ.

દીનકર—જસુસ કાના.

વીજળી—તમે જેને ઇચ્છો છો તેના.

દીનકર—અમે કાષ્ટને ઇચ્છતા નથી.

વીજળી—ત્યારે અમે જસુસ નથી.

દીનકર—એમ કેમ વળી ફરી ગયાં કેમ આવ્યાં શું કામ છે મને જણાવો.

વીજળી—શેઠ જ્યારે તમે કાષ્ટને ઇચ્છતા નથી ત્યારે જણાવીને શું કરીએ.

દીનકરે જાણ્યું કે રખેતે આ મણી તરફથી આવી હોય એમ પ્યારી પૂછ્યું.

દીનકર—તમને કાષ્ટે મોકલ્યાં.

વિજળી—મને મારી સખીએ મોકલી છે.

દીનકર—તમારી સખીનું નામ.

વિજળી—નામ મણી.

દીનકર—હે મણી ત્યારે તો હું તેનેજ ઇચ્છું છું ખરેખર તમારું બોલવું સત્ય છે બોલો તમને શા કારણે મોકલે છે.

વિજળી—જનાબ આ પત્રીકા લખ મોકલી એમ કહી પેલી ચીઠી આપી

દીનકર—તે તુર્ત લીધી વાંચી આનંદ પામ્યો અને નીચે મુજબ લખવા માંડ્યું.

મણીની ચીઠીના પ્રતીકતર

પ્રાણુ પ્યારી તહારી પ્રેમ પત્રીકા વાંચી અતી આનંદીત

બન્યો છું મેં તને જોયા પછી મારા દીલમાં બેચેની પથરાઈ રહી છે. વળી તારી સવીસ્તર હકીકતથી સંપૂર્ણ વાકેફ થવા મારી ઉમેદ છે તો તમો આવતી કાલે રવિવાર હોવાથી સાંજના ચાર વાગતે જૂવનેશ્વરીને દેવજો મળશો.

એજ લી. કાશુ તે તું જાણે છે.

આટલું લખી વીજળીને આપ્યું. વીજળી તે લખ ઘેર આવી અને મણીને તે પત્ર આપ્યો. મણીએ તે વાંચ્યો. ખુશી થઈ અને પત્ર તુરત ફાડી નાંખી દીધો. હવે મણી તથા દીનકર વચ્ચેનો વખત ક્યારે જાય અને ચાર ક્યારે વાગે તેમ ધારી વચ્ચેનો વખત મહા મુશ્કેલીથી ગુમાવે છે. ત્રણ વાગ્યા. મણીએ માખાપની આગા લઈ ભવાની જવા ગાડી સજ કરી તેમ કાચમેનને હુકમ થતાં તેણે તુર્ત પોતાનું કામ સમાલી દીધું અને લગામ ઝાલી ગાડી પર બેઠો. મણી તથા વીજળી બંને જણાં ગાડીમાં બેઠાં. ગાડી ભવાનીને માર્ગે ચાલતી થઈ.

મિસ્તર દીનકર પણ પોતાની ગાડી તેજ પ્રમાણે જોડાવવાની તૈયારી કરતો હતો. એટલામાં તેનો એક મીત્ર તેને મળવા આવતો હોય તેવું તેને જણાયું. પેલો માણસ નજદીક આવ્યો. તેને જોઈ દીનકર બોલ્યો;

દીનકર—કેમ મિસ્તર. કેશવલાલ આવ્યો કે ?

કેશવલાલ—હાજી.

દીનકર—હમણાં આપનાં દર્શન કેમ દુર્લભ થઈ પડ્યાં છે.

કેશવલાલ—ભાઈ સેજ કામમાં ગુંથાયેલ હતો.

દીનકર—ઠીક છે આવો આવો બેસો. એમ કહી બેસાડે છે એટલામાં કેશવલાલની નજર પેલા હાર પર પડી અને બોલ્યો.

કેશવલાલ—ભાઈ આ હાર કોનો.

દિનકર—છે કોઈનો.

કેશવલાલ—કોઈનો એટલે કોનો છે.

દિનકર—છે તારે શું કામ છે.

કેશવલાલ—કેમ ભાઈ આમ આટલું બધું ભાઈ મારાથી પણ જાનું રાખશો.

દિનકર—નહી મારા જીવન જીવન દોસ્ત તારાથી જાનું રાખું હું તને વખત મેલે સઘળી વાત કહીશ. એમ કહી. કંઈ કારણસર ત્યાંથી આવ્યો પાછો ગયો.

એટલામાં કેશવલાલની દષ્ટિ દીનકરના ડગલા પર મધ આ બન્ને મિત્ર એક બીજાની વસ્તુ પોતાની જ સમજતા તે બે વચ્ચે કંઈ અંતરપટ હતી નહી જેથી કેશવલાલે પેલા કાટનો ખીસો તપાસ્યો તો તેમાંથી મણીની લખેલ પત્રીકા તેને હાથ પડી ખોલી વાંચી ખુશી ગયો અને બોલવા લાગ્યો. અહો આ શું તેની લખવાની ખુબી વાહ ? આ તે કોણ હશે ખરેખરે આ વાક્યો આપે છે કે તે સ્ત્રી ધણી જ ચપલ હોવી જોઈએ એટલું બોલી ઇશ્વર પ્રત્યે કહેવા લાગ્યો હે પ્રભુ મારા સદ્યુષ્ટી મિત્રને તું આ સ્ત્રી જલદી મેળવી આપીશ તેના લવિષ્યનો ભરથાર બનાવજે આમ બોલ્યો તે દીનકરે સાંભળ્યું તુરત પાસે આવી કહ્યું.

દીનકર—મિત્ર શું લખારી કરો છે.

કેશવલાલ—કંઈ નહિ.

દીનકર—તેં પ્રભુ પાસે શું માગણી કરી.

કેશવલાલ—તે તો ચર્ચુરજ દાસી છે તેને જલદી મેળવે તેજ માગણી કરી.

દીનકર—કોની દાસી.

કેશવલાલ—દાસી તેના ધારેલ ધણીની.

દિનકર—તેનો પ્રાણ પતિ તે કોણ ?

કેશવલાલ—આ પત્રીકાનો ગૃહણ કર્તા બોલો આ કોનાપર આવેલ છે.

દિનકર—ભાઈ આવી છે તો મારાપર.

કેશવલાલ—તારે તમારીજ દાસી.

દીનકર—વળી તે ચીડી તાહરે હાથ ક્યાંથી પડી.

કેશવલાલ—તે તો અનાયાસે મળી ચડી.

દીનકર—ઠીક મને પાછી આપો.

કેશવલાલ—અધું આપું પણ મને સઘળી વાત કરો.

દીનકરે તેને આમળ બનેલી સઘળી વાત કહી અને કહ્યું ચાલ તૈયાર થા આપણે જઈએ તે હવે ચાર વાગતે આજે આપણને ભૂવનેશ્વરી મલ્લવાની છે તમે એને ઝોળખતા હશે નહીં.

કેશવલાલ—જરોજર નહીં પણ પેલા તેમચંદની દીકરી તો ના હોય.

દીનકર—માઠ તે હું જાણતો નથી.

કેશવલાલ—મારા ધારવા મુજબ તે હોવી જોઈએ અને એજ હોય

તો અધું એ મણી રૂપી રત્ન તમને મળે તો હું તમોને ભવિષ્યના ભાગ્યશાળી સમજું છું.

દીનકર—એમ ત્યારે તે જાતે કેવાં છે.

કેશવલાલ—મિત્ર આપનાં નાતીલાંજ છે.

દિનકર—હેં વાહ ત્યારેજ મારા મનમાં એજ શંકા હતી.

કેશવલાલ—શંકા લાવવીજ નહીં હવે વખતમાં લગનોતરી થ્યો.

દીનકર—માઠ તેમ થવામાં હજી બહુ વિટંબનાઓ વેકવી જોઈશે.

કેશવલાલ—વિટંબના શાની તેજ હોય તો તો હજી તે કુંવારીજ

હે અને તેના માથાપ રાત દહાડો તેને મા ૧૩૫ વરની શોધમાંજ છે.

દીનકર—ત્યારે તો તે કામમાં તમે મને આધાર રૂપી થશો.

કેશવદાસ—આધાર રૂપી શું મારી ફરજ છે. તે બળવીશ તેમાં વળી આધાર શું.

દીનકર—ચાં ગાડી જોડાવો. બહુ વાર થઇ.

કેશવદાસે તુર્ત ગાડી જોડાવી બન્ને મિત્ર તેમાં બેસી બૂવને-શ્વરી જવા નીકળ્યા અને ઝપાટાબંધ માતાના દેવળ લગભગ આવી લાગ્યા અત્રે મણી તથા વીજળી મોર જેમ વરસાદની રાહ બુએ તેમ રાહ જોતાં હતાં સામું ટગર ટગર એકી નજરે જોઇ રહ્યાં છે.

એટલામાં દીનકરની ગાડી આવી પહોંચી નજર કરતાં કેશવદાસ તેને ઝાળખી અને તેજ છે આવું દીનકરને કહ્યું મણીને શંકા પડી અને વીજળીને પૂછ્યું બેન બીજું કોઇ સાથે છે વીજળી કહે હશે કોઇ તેને મિત્ર હશે દીનકરે ગાડીમાંથી ઉતરી મણી સાથે ગ્રેમદષ્ટિ દરી સામસામા નેનકટાક્ષે હાવભાવ મળ્યો પરસ્પર બન્ને જણ એક બીજાનેા ક્રર ઝાલી એક રૂખડાના વૃક્ષ નીચે વાતચીત કરવા બેડાં.

મણી—કેમ પતી શું પૂછવા વતી છે.

દીનકર—કંઈ નહીં હું તારી સઘળી હકીકતથી મારા મિત્ર તરફથી વાકેફ થયો છું.

મણી—પ્રાણનાથ તે મિત્ર કયા.

દીનકર—સામે આવેલ છે તેજ.

મણી—ચાં તે તમારા મિત્ર છે.

દીનકર—હા પ્રીયા.

મણી—ત્યારે મેં તેમને બહુએ વખત જોયા છે.

દીનકર—જોયા હશે.

મણી—ચાલો હવે આપણે દરશન કરવા જઈએ.

દીનકર—ચાલો.

બંને જણુ માતાનાં દરશન કરવા ગયાં ત્યાં જઈ દીનકરે મણી પ્રત્યે કહ્યું પ્રીયા આપણા જોડાને નિરવિધને પરણાવી સુખી રાખવા માતા પાસે સ્તુતિ કરીએ માગણી કરીએ બાણું સારું પ્રાણુનાથ આમ બોલી નીચે પ્રમાણે સ્તુતિ કરવા લાગ્યાં.

ભુજંગી છંદ

માતા ભવાની તને નમન કરીએ, છબી તારી મનમાં આજ ધરીએ;
અખિલ વિશ્વમાં માત તું વસી છેછબી તારી અંતર ઠસી છે.
અમ માગણી માત તું મન ધરજે હરી દુઃખ આ જોડને સુખ કરજે;
તમે લાતી જોડ સજોડ સારી હવે લગન કર જલદી માત મારી.
વળી હોંશથી પુજીએ ચર્ણુ તારાં કર, દુર સૌ દુઃખ માતા અમારાં;
અમ માત પતાના મનમાં વસીને ફરજ પાડ અમ લગન કરવા.
દીનકર—ચાલો પ્રીયા હવે જઈએ.

મણી—બહુ સારૂ પ્રીયતમ ચાલો

આ બાળુ વીજળી કેશવલાલ તથા પોતાના ઘોડાને પરસેવો લુછી એકાદ બે થપાટા મારી ટટાર કરી જોગાણુ ખવરાવી નવરા થયેલ બે કોયમીન એ ચારે જણુ એક બાળુ વાવ પર બેઠા છે અને માતાની વર્ણનની વાતો કરે છે. એટલામાં મણી તથા દીનકર દેવળમાંથી આવી એક બાળુ દુર એક વૃક્ષની સુંદર છાયા નીચે બેઠા અને મણી સામું જોઈ દીનકર બોલ્યો.

દીનકર—પ્રીય ખરેખર હું મારા મિત્રનાં કલા મુજબ ભવિષ્યનો
ભાગ્યશાળી બનીશ.

મણી—કેમ વાર આટલું બધું.

દીનકર—સાંભળ પ્રીયા મનુષ્ય ધારે તે કરી શકે છે વળી હિંમત
વાન પુરુષ ધારે તો નાગના માથા પરની મણી મુકિતથી
કે શુરાતનની મેળવી શકે છે પ્રબળ હિંમતવાન પુરુષ
ધારે તો શૈષનાગના માથા પરની રક્ષાટીક મણી મેળવી
શકે છે પણ તું મણીરૂપી રત્ન મેળવવા પ્રભુ મનેજ ભાગ્ય-
શાળી બનાવવાનો હશે કે શું.

મણી—આટલું બધું વાહ વાહ તમે તો વખાણના વરસાંદ વરસાંયા.

દીનકર—નાહ પ્રીય તારૂં રૂપ ખરેખર તેવુંજ છે.

મણી—સૂર્યનું બીજું નામ દીનકર તે સૂર્ય પોતાના કિર્ણોથી
આખી પૃથ્વી જે શુશોભીત બનાવી રહ્યો છે તે મત
મોદીન કરે. આ નગરી શોભાવી દીધી છે અને તમારા
પ્રકાશથી હું દાર્શીને ઘેલી બનાવી દીધી છે આશા છે કે
હું લાડકવાઇ પુત્રીની અરજ ધ્યાનમાં લઇ મારા પિતા
તમારા સાથે મારો હસ્ત મેળાપ કરશે પણ તે લોભને વશ
છે જેથી તેનાથી ઉલટું કરે તો શું ઉપાય યોગ્યે મારા
પ્રાણ મણીએ મુકિતથી પૂછ્યું.

દીનકર—મારા ઉપાય મારા હૃદયમાં સમાયલા છે પણ તેમ થયે
તમે શું કરો મારી વહાલી.

મણી—પૃથ્વી રસાતલ જાય સંમુદ્ર મર્યાદા મુકે સૂર્ય પશ્ચિમ ઉગે
ચંદ્રમા પોતાની શીતલતા બંધ કરે તો પણ હું તમારા
શિવાય બીજા કાઈને પરણનાર નથી તથા મારો આપે મહણ

હરત બીજને પ્રહણ કરવા દેનાર નથી ઉપરાંત
મનસા વાતસ અને કર્મસા ત્રણ પ્રકારે સ્ત્રી પુરુષનું વરવું
બને છે તેમાંથી હું તમારી સાથ મનસા તથા વાતસાથી
વરી ચુકી છું કર્મથી વરવું ફક્ત બાકી છે પણ પ્રભુ
સધળા પુરુષને બાઈ અને બાપ સમાન ગણી નારી જાંદગી
કુંવારી ગુજરીશ પણ તમારા શીવાય બીજને
વરીશ નહીં.

દીનકર—શાઆશ મારી વહાલી પ્રીયા મારો પણ તારા જેવો જ
દૃઢ નિશ્ચય છે અને તું મલીશ પ્રભુ તને ન મેળવે તો
આ દુનીયા પરની સધળી સ્ત્રીને મારી ભગની સમાન ગણી
યોગી બની જવા આકાંક્ષા ધરાવું છું.

મણી—ઠીક છે ઇશ્વર સહાય છે જેથી સર્વ સારાં વાનાં થશે અને
પ્રભુ નિરવિદે અને આપણાં લગ્ન કરશે હું આજથી મારા
ઘરમાં વાત ઉચારીશ તમે પણ તેજ પેરવીમાં રહેજો
ચાલો હવે બહુ વાર થઈ એમ કહી પેલાં ચાર જણ
એકાં છે તે તરફ ગયાં કાચમીનને હુકમ થતાં ગાડીઓ
તૈયાર થઈ એટલે તેમાં બેસી દીનકર તથા કેરાવલાલ જંગલ
રસ્તેથી અને મણી તથા વીજળી સીધે રસ્તેથી પોતાને
ઘેર આવ્યાં.

પ્રકરણ ૨ જી.

રાત્રી થતાં વાળુ કરી મણી ધારેલ પતીનું સ્મરણ કરતી
ઇશ્વર પ્રત્યે તે મેળવવા વારંવાર માગણી કરતી નીદ્ર દેવીને તાબે થઈ

સવાર થયું સર્વ જગૃત બન્યાં મણીની માએ ટાઇમ થતા રસોઈ નીપજવી નેમચંદ શેઠ દુકાનેથી ઘેર આવ્યા અને જમવા બેઠા. ત્યારે મણીની મા જેનું નામ કરતુર હતું તે બોલી.

કરતુર—પ્રીય પતી આપણી મણી હવે યોગ ઉમરની થઇ છે વળી દીન પ્રતીદીન મોટી થતી જાય છે તો હવે તેના વેવીશાળ વિનાનું કંઇ ધાર્યું કે નહીં.

નેમચંદ—હા ધણું જાણું છું કે છોડી મોટી થઇ છે વળી મોટાં છોડે સાસરે સારાં પણ શું કંઈ હાલ મેં સટામાં પૈસો બહુ ગુમાવ્યો છે વળી દુકાનમાં પણ દીન પ્રતીદીન ખોટ જતી જાય છે તો હવે મને કોઇ ગૃહસ્થ મન માનતા પૈસા આપે તોજ ત્યાં પરણાવવા વિચાર છે.

કરતુર—વળી દીકરીના પૈસાથી પૈસાદાર થવા ઈચ્છા રાખો છો તે હું બીલકુલ પ્રસંદ કરતી નથી.

નેમચંદ—ત્યારે શું કંઈ મારો બીજો ઉપાય નથી.

એટલામાં મણી પૂર જોસથી બોલી ઉઠી મ્યારા પિતા દુનીયામાં વિશ્વાસઘાત ચોરી છીનાણા વગેરે પાપોમાં નીચલાં વિક્રયના પાપો મુખ્ય ગણ્યાં છે.

૧ કન્યા વિક્રય. ૨ હય વિક્રય. ૩ દાસી વિક્રય. ૪ ધમયા વિક્રય. ૫ ધોરી વિક્રય.

ઉપરનાં સઘળાં પાપોમાં કન્યા વિક્રયનું પાપ મુખ્ય ગણાય છે વળી એક વિદ્વાને કહ્યું છે કે કન્યા પૈસાથી નિર્વાહ ચલાવનાર પિતા તેની દીકરીનું કાળજી કોતરી ખાય છે. માતા માંસ, અહાર કરે છે અને ભાઇ ભાડું લેના રૂધીરનું પાન કરે છે જેથી કન્યા વિક્રયનો પૈસો અતી ધીક્કાર યુક્ત છે. એટલુંજ નહિ પણ તે

પૈસાથી નાત વરો થઇ જે જમણુવાર જમાય છે તે જમણુ પણ માંસ તુલ્ય છે વળી એક નાની સરખી વાણીયાની વાતમાં જણાવે છે કે તે વાણીયો વૃદ્ધાવસ્થાનો થતાં સુધી તેને કશું સંતાન હતું નહીં. આથી સ્ત્રી પુરુષ અતી ઉદાસ રહેતાં હતાં. અને દોરા ધાગા વગેરે બહુ બહુ કરી થાક્યાં પણ પ્રભુએ તેની સામું જોયું હતું નહીં. આખર એક ઉપાય નહી રહેતાં તેણે કાયર થઇ એક મુસલમાનના કહેવાથી પીરને સવાશેર માંસની માનતા કરી પ્રભુ ઈચ્છાએ તે સફળ થઇ અને વાણીયાને પુત્ર રત્ન નવ માસ થતાં પેદા થયું આ જાણી વાણીયો ખુશાલી સાથે માનતાની દીક્ષગીરીમાં પડ્યો ઉત્તમ દેહ હવે તે વસ્તુ હસ્ત ગૃહણ કરવી વળી કાંઈ જાણે તો ક-જેતી એટલે તેણે જોશીઆને તે પૂછવા માંડ્યું આખર એક વિદ્વાને તેને કહ્યું કે શેક કન્યા વિક્રયના પૈસાથી થતા નાતવરાના જમણુ માહેથી તમે સવાશેર જમણુ લાવી ધરી આવો તો માની લેશે. વાણીયે કબુલ રાખ્યું અને પરોશમાં તેવું વિક્રય જમણુ થતું હતું. ત્યાંથી માગી લાવી પીરને ધરી આવ્યો. તેને જોશીના બોલપર શંકા રહેતી. તેણે જરાવાર પછી પીરને ધરેલ પાત્ર સામે દ્રષ્ટિ કરી તો તેમાં ખરેખર માંસ બની ગયેલું જણાયું આથી તેની ખાત્રી થઇ કહો મારા પ્યારા પીતા કન્યા વિક્રયનું કેટલું પાપ છે, તેનો લગારેક ખ્યાલ કરો મને લાગે છે કે માંડે આ બોલવું આપના કઠોર હૃદયમાં હળું ઉતર્યું નથી તથા આપણે હાલ તે રીવાજ દૂર કરવા જાતે શક્તિમાન નથી નાત કરેતોજ થઇ શકે. પણ પિતાજી ગુણીયલ કુલવાન વિદ્વાન યોગ ઉમેરતો ગોતી જાતી રીવાજ મુજબ પૈસા લઇ મને તેવા સાથે પરણાવશે એવી મારી નમ્ર માગણી છે. આટલું બધું મણીનું બોલવું વૃથા ગયું અને તેના કૂર પિતાના

મગજમાં વળી મણીના બોલે કશી અસર કરી નહી. અને તેની વહુ કરતુરને કહેવા લાગ્યો લે બેચું હું કહેતો હતો કે છોકરાને મોઢે ચડાવવાં નહિ વળી વધારે ભણેલ વધારે બગડે તેમજ આ ચયું કહેવત છે કે ખીચડી બગડે હલાવીને દોકરી બગડે મલાવી આમ બોક્ષી મણી પ્રત્યે રીસ ચડાવી કહેવા લાગ્યો.

છોકરી અને ચાવલી છોકરી તારા પિતાના ધારેલ કામ કરવામાં તું આડે આવવા શક્તિમાન છું તેની વચ્ચે તારે ખીલકુલ લવારી કરવાની જરૂર નથી. આ સાંભળી મણીએ નરમાશથી કહ્યું મારા વહાલા પિતા એ દુનીયામાં ગાયને દોકરી જ્યાં દોરે ત્યાં જાય તેવું છે. પણ મને તો તમે કાપી નાંખો ઉંડા જળમાં ઉતારો ગમે તે દુઃખ આપો તે અમવા તૈયાર છું પણ મારા દિલ પસંદ મારા હૃદયમાં હસેલા ભરથાર સિવાય ખીજા કાંઈને પરણનાર નથી તમે ધારો તો મને લોભને વશ થઈ આંધળો લુલો લાંગડો બહેરો મુંગો વૃદ્ધ અભણ અજડ સાથે પરણાવો તો શું હું તેવા સાથ પરણીશ ખીલકુલ નહી. વાહ મારા વાલા પીતા મને લાડ લડાવી નાનપણથી ઉછેરી હવે લક્ષ્મીના લોભથી મને ઉંડા કુવામાં ઉતારવા ધાયું કે શું પિતા તમારી મારા પ્રત્યેની પ્રીતી ક્યાં ગઈ અરે પૈસો કાઢતો સગો નથી દુનિયા સઘળી પોતાના સ્વાર્થમાં રચી મચી રહી છે.

મણીના ભાષણથી તેને કશી અસર થઈ નહીં, અને બોલ્યો છોકરી છોકરી તું તો કહીશ કે મને પરનાતીલા ગુણવાળા સાથે પરણાવો તો કેમ મણીએ કહ્યું મારા વહાલા પિતા હું એવી નીચ નથી આપણી ખાસ નાત માંહેલો રૂપવાન ગુણવાન તથા યોગ હિમરનો મને પરમેશ્વરે મેળવી આપ્યો છે અને તેમ થયે તમારી આબરૂ વૃદ્ધિ પામવાની છે.

નેમચંદ—છોકરી પોતાની જાણે ભરથાર ખોળી કાઢવા તને શું હક છે.

મણી—પુન્ય પિતા આપણી નાતના રીવાજ મુજબ કરો નહી.

નેમચંદ—ત્યારે કેમ એમ કર્યું.

મણી—પ્યારા પિતા તે જૂલ ખાતર ક્ષમા માગું છું.

નેમચંદ—કસ્તુર પ્રત્યે તે છોકરીને મોઢે ચડાવી તો આ તેના પરિણામ ચાખ. જો જાતે વર સોધ્યો અરે એ તેને ક્યાં મળી હશે શી રીતે તેણે એમને ઝોળખ્યો અરે પણ તે વાત કોઈએ જાણી હશે. તો મારી આજરૂ શી રહેશે! હાય. માફ નામ ખોળ્યું. આવ એ નીચને કંઈ શિખામણુ દે મને વખત થવાથી હવે હું દુકાને જાઉં છું. અને આજથી તેનો બરોબર બંદોબસ્ત રાખજો તેને એકલી કોઈ જગ્યાએ જવા દેઇશ નહિ આટલું કહી ચાલ્યો ગયો.

કસ્તુર—મણી પાસે આવી તેને પૂછવા લાગી.

કસ્તુર—કેમ બેન આજે આટલાં બધાં અમર્યાદવાળા ભાષણુ તારા પિતા સાથે કર્યાં.

મણી—બા કેમ કહે જોતે ખોલતા હતા કે તને ગમે ત્યાં પરણાવીશ.

કસ્તુર—પણ હવે શું કરવું છે.

મણી—કરે શું હું બીજા સાથે પરણવાની નથી ઉપરાંત તેમ કરશો તો હું કુવે પડી કે ઝેર ખાઈ તમોને મારો જીવ દઇશ મારા કુપીતાને હત્યા દેતી જઇશ.

કસ્તુર—હું મારી બહાલી પુત્રી તેમ ન કરીએ બા.

મણી—તો મારી માગણી કબુલ કરો.

કસ્તુર—હીક તારા બાપને સાંજે આવવા દે.

નેમચંદ દુકાને ગયો અને ત્યાં બેઠો છે એટલામાં તેને એક

માણસે આવી કહ્યું કે આજે મહાગ્નના વંડા મહી દિવસના ચાર વાગતે મિસ્તર નારાયંદના કરેલ ગુનાનો ફેંસલો આપવા નાત બેઠી થવાની છે માટે ત્યાં તે ટાઇમે પધારશો. નેમચંદે વાર કહ્યું પેલો માણસ ચાલતો થયો આ તરફ દીનકરને પણ તેજ કહેણ આવ્યું ચાર વાગ્યા ઉપર વર્ણવેલ શહેરની પશ્ચિમે સુંદર સરોવરને કિનારે શુશોભિત મહાગ્નની ધર્મશાળા છે ત્યાં આગળ સર્વ ગૃહસ્થો ભેગા થઇ બેઠા છે એટલામાં સભાનું પ્રમુખપદ ધરાવનાર ત્યાં આવી પહોંચ્યા જાતીના સુધારા વધારા સંબંધી કેટલુંક વિવેચન થયા બાદ ગુનેહગાર તારાયંદને ભરાયલી સભા વચ્ચે ઉભો રાખવામાં આવ્યો પ્રમુખે તારાયંદને પૂછ્યું.

પ્રમુખ—કુળહીણ કુપાત્ર છોકરા તેં જ્ઞાતિ વિરૂદ્ધ પગલું કેમ ભર્યું. તારાયંદ—આપની જ્ઞાતની હાલના કઢંગા રિવાજથી હું તદ્દન વિરૂદ્ધ છું.

પ્રમુખ—તો નાત તને યોગ્ય શિક્ષા કરશે.

તારાયંદ—તે ખમવા તૈયાર છું પણ હું મારા અત્રે ખિરાજેલા સભાસદો પ્રત્યે બે બોલ બોલવા રજા માગું છું.

પ્રમુખ—વાર બોલો.

—❦—

તારાયંદનું પુનરલગ્ન સંબંધી ભાષણ.

આપણી જ્ઞાતિ ત્યાં કેટલી હિંદુ ઉત્તમ જ્ઞાતિ અસલી ખોટા રિવાજને વળગી પુનરલગ્નને ધિક્કારે છે તે પુનરલગ્ન નહિ થવાથી વિધવા બાળિકાઓને કેટલી વિટંબનાઓ વેડવી પડે છે તેનો લગા-રેક ખ્યાલ કરો. કામ અંધ છે વળી દરેક વિધવા કંઈ શુદ્ધ સતી હોતી નથી અને ન હોય તેને માટે કશુંય નવાઇ જોવું છે નહિ

વિચાર કરો કે પુરૂષને સ્ત્રી કરતાં નવમે દરજે કામ કમતી છે તે પોતે પોતાની એક સ્ત્રી ગુજરી જતાં માસ છ માસે કે બાર માસે તુર્ત બીજી પ્રેમદા પરણી લે છે સ્ત્રી બિચારી જેને પુરૂષ કરતા નવ ગણો કામ વિશેષ તેને ખીન્ને ભરથાર પરણવા તદ્દન મના. આ રિવાજ દુનીયાદારીથી ઉલટો છે આથી વિધવા બાળા કુકર્મ કરે તેમાં કંઈ નવાઈ જેવું નથી વળી તેમ થયેલા બે યા ઝોછે વખતે તે બાળાને ગર્ભ રહેતાં લોક લજ્યાને લીધે દવા દારૂ કરી ગર્ભ પેચના મહા પાપમાં પડે છે તેમ કરતાં દવા લાગુ ન પડી અને ગર્ભાશયને નુકશાન ન પડે તો પુરા માત્ર થતાં પહેલાં જાત્રા યા ખીજું બાનું કહાડી નીકળી જઈ અવતરનાર બાળકની હત્યા કરે છે ક્રોધ બાળાને તેનાં સાસુ સસરાં માબાપ કે ક્રોધ દેશ પરદેશ જવા ના કહે તો તે અજાણના એક ઉપાય નહી રહેતા ઝેર ખાઈ અથવા તો પોતાની જીતેન્દ્રીમાં અપ્રીયુ પેરીઝૂમરી જાય છે સલાસદો આમ થતાં ગર્ભ પેચ,, બાળહત્યા આત્મધાત વગેરે પાપો નાતમાં ઉપરા છાપરી થતાં હશે અને થાય છે તો પણ તમે તે રીવાજને કેમ વળગી રહો છો વળી પુનરલગ્ન ભગવાનને પણ પ્રીય છે કારણ કે વાલીને પોતાના તીક્ષણ બાલથી હણી તેની સ્ત્રી સુગ્રીવને પરણાવી તેજ રણધીર રામચંદ્રે દશાનંદનાં દશે શિષ્યો કાપી તેની સ્ત્રી વિભીષણને પરણાવી જેથી પુનરલગ્નનો ચાલ ધિક્કાર યુક્ત નહી પણ આપણી જાતિને ગૃહણ કરવા યોગ્ય છે. આ સાંભળી જેને પુનરલગ્ન પ્રીય હતાં તેવા જીવાન તથા વૃદ્ધ તાલી પાડી કરવેજ જોઈએ તેમ જૂમ પાડી ઉડ્યા.

પ્રમુખે કહ્યું હાલ તે રિવાજ બહાર પાડવો ભૂલ ભરેલો છે. અને તમે આ કૃત્ય કયું તે ખાતર તમને નાત નાત બહાર મુકે છે

આ સાંભળી તારાયંદ કશું બોલ્યો નહીં અને દીનકર ઉભો થઇ બોલ્યો
દીનકરનું પુનરલગ્નથી થતા ગેર ફાયદાનું તથા કન્યા-
 વિક્રય નહીં કરવાની માગણી વિષે ભાષણ.

દીનકર—મારા શાણા સદ્ગૃહસ્થો તથા પ્રમુખ સ્થાને વિરાજેલ
 વડીલ પ્રત્યે મારે બે બોલ કહેવા ઉમેદ છે તો રજા આપશો.
પ્રમુખ—બોલો.

દીનકર—મિસ્તર તારાયંદનું બોલવું વૃથા ગયું અને તેના બોલે
 આપણા મનને કશી અસર કરી નહિં તેનું કારણ ફક્ત
 એટલું જ કે આપણી જ્ઞાતિમાં પુનર્લગ્નનો ચાલ હાલ
 નહીં બહાર પાડવાનું કારણ એજ છે કે આ દુનિયામાં
 રૂપ અને ગુણથી એક બીજા પુરૂષ ચડતા ઉતરતા હોય
 છે કોઇ બાળાને પોતાના પત્ની કરતાં વિશેષ રૂપ ગુણવાળો
 મળી આવે તો તે બાળા તેનાપર મોહીત થઇ પોતાના
 હાલના પતિને મારી નાખવા કોશિશ કરે અને અવશ્ય
 મારેજ પછી રૂપ ગુણવાળો ધાર્યો હોય તે સાથે પુનર્લગ્ન
 કરે આથી નાતમાં ઉપરા છાપરી ખુન થવા માંડે સભા-
 સદો સ્ત્રી પોતાના પુરૂષને મારે, હા કેમ નહિ મારે, માર-
 વાનું કારણ માત્ર એટલું જ કે આપણી જ્ઞાતિમાં છોકરા
 છોડીના લગ્ન વેવિશાળનું કામ માવિત્ર પોતાને હાથે વેરી
 લે છે તેમના કેટલાક લોભને વશ થઇ કેટલાક કોઇના
 સમજાવ્યાથી પોતાની રત્ન સરખી પુત્રી પથરા સાથે
 પટકી પાડે છે કેટલાક પિતા કુળવાનની છોકરી લેવાના
 લોભથી કુખજા જેવી પોતાને છોકરાને સોંપે છે કહો બંધુ
 તેમના મન શી રીતે મળે તે મન ન મળે તો પરસ્પર

પ્રીતી બંધાય પ્રીતી ન બંધાય ત્યારે તેને મારે અને પોતાને પસંદ બરથાર સાથે પુનરલગ્ન કરે તો મારી મહેલની માગણી એજ છે કે સ્ત્રી પુરૂષે અરસપરસ પ્રસન્ન કરી એક બીજાને ઇચ્છીત વસ્તુ બીજું હાલ આપણી જ્ઞાતીમાં કન્યા વિક્રયનો ચાલ વધી ગયો છે તેથી ગરીબના છોકરા વાંઢા પોતાની જીંદગી કાઢે છે તવંગર પોતાના છોકરાને પરણાવતાં ગરીબી હાલતમાં આવી પડે છે આવા કારણોથી આપને યોગ્ય લાગે તે ઠરાવ કરવા મહેરબાની કરશો, એટલું બોલી બેસી જવાં રજા લઉં છું.

સભાસદને તથા પમુખપદે દીનકરનું બોલવું પ્રીય લાગ્યું અને નાત રીવાજમાં ઘટનો સુધારો વધારો કર્યો. સૌને ઘેર ગયાં તથા દીનકરનું સારું બાણણ બેઠ નેમચંદને તેના પર ચાહના થઇ.

પ્રકરણ ૩ જી.

એક અકસ્માત—પુન.

એક વેળા દીનકર તથા તેનો મિત્ર કેશવલાલ પગે ચાલી જંગલ તરફ જતા હતા. ચાલ્યા જાય છે એટલામાં થોડે દુર દોડબેરે મારા પતીને મારી નાંખ્યા તેવી કહેણાજનક શ્રુતિ સંભળાઈ દીનકર તથા કેશવલાલ જે તરફ અવાજ આવ્યો તે બાજુ દોડ્યા તો તેમણે એક મુસલમાનને ખુલે છરે ખીકબેર નાસતાં જોયો તે થોડી વારમાં ક્યાં ગયો તેની કશી ખબર રહી નહી, જરા આગળ ચાલી જુએ છે, તો એક ખાડામાં એક અખળા પોતાના બોળામાં પોતાના પતિનું માથું લઈ પારવાર ફેંદન કરતી જોઇ.

અને મિત્ર તેની પાસે ગયા દીનકરે પૂછ્યું.

દીનકર—એન તમે કોણ છો.

બાધ—(રડતાં રડતાં) બાધ અમો વાણીયા છીએ.

દીનકર—એન આ શું ? તમે કેમ બહુ રૂઓ છો ?

બાધ—બાધ થોડી વાર પહેલાં કાંઈ મુસલમાને મારા પતીને મારી નાંખ્યા.

દીનકર—દીલગીર થઇને અરે પ્રભુ એન શાવતી માર્યા, વળી તેને આ કૃત્ય કરવાનો હેતુ શું ?

બાધ—બાધ છરાવતી માર્યા. હેતુ હું સમજતી નથી.

દીનકર—(શબને સંભાળી જુએ છે તો તેની આંખોમાં છરાના બે ઘા દીઠા ફરી તપાસ કરીને જુએ છે તો તેની પડખાની નસોનો જથ્થો બહાર આવી પડેલો જોયો આથી બપયું કે આ માણસને પડખામાં સરો મારેલ છે અને તેથી તેનો પ્રાણ નીકળી ગયો જણાય છે, દીનકરે પેક્કી બાધને ઘણી હિંમત આપી રડવા ના કહ્યું અને કહ્યું) એન હોય. જેવા આપણા સંચિત. ઇશ્વરના ધર આગળ કાંઈનો ઉપાય નથી પણ તમારાં દયાજનક રૂદન ઉપરથી હું મારી હિંમત નાંખી કહું છું કે મારાથી બનતી મદદ કરી તે લુચ્ચાને તેના કરેલ કર્મનો ફળ ચખાડવા ચુકીશ નહી.

બાધ—રડી પડીને અરે બાધ પણ હવે હું મારા પતીનું મોટું ક્યાં ભાળીશ.

દીનકર—કંઈ નહી એન ઇશ્વરેચ્છા, હવે તમારાં સગાં વહાલાં નાત જાત હોય તે મને કહો જેથી તેમને બોલાવીએ.

બાધ—ના બાધ મારે સગું સંબંધી નાત જાત કશું નથી. અમો ફક્ત બે જણ હતાં તેમાંથી હું અભાગણી એકલી પડી.

(એમ કહી આંસુ લુછી નાખી હિંમત લાવી દીનકરને
કહ્યું) બાપ આ શયની તપાસ રાખજો હું જંગલમાંથી
લાકડાં લઇ થોડી મુદતમાં આવું છું.

દીનકર—કેમ વાઈ લાકડાંનું અપારે શું કામ છે ?

બાપ—બાપ મારે જીવીને હવે શું કરવાનું છે. હું મારા પત્ની સાથે
બળી મરીશ.

દીનકર—નહી બેન તેમ ન થાય પછી તમારી મરજી મુજબ કર-
વામાં અમે આડાં નહીં આવીએ પણ હાલ તો આ ખુન-
ની તપાસ કરવામાં તમારી જીજ્ઞાસાની જરૂર પડશે.

બાપ—ના બાપ મારે તેવું કશું કરવું નથી. તેનાં કર્યો તે બોગવશે.

દીનકર—બેન ચાલે નહીં તેમ કહી કેશવલાલને ધસારો કરે છે.
જેથી તે ફોજદારને બોલાવવા ગયો મહેરબાન ફોજદાર
સાહેબ ખુનની વાત સાંભળી તુર્ત ત્યાં પધાર્યા, બાપ કેશ-
વલાલ તથા દીનકરને કેટલુંક પુછ્યું અને પોલીસને હુકમ
કરી તે લાશને હોસ્પિટલમાં મોકલવાનું કર્યું અને કેશવ-
લાલ તથા દીનકર તથા બાપ પોલીસ સાથે શહેરમાં આવ્યાં
અને લાશ પણ હોસ્પિટલમાં પહોંચી ચુકી, દાકતરે તપાસ
કરતાં મરનારની આંખ પર છરાના બે ધા દીઠા તથા એક
ધા પડખામાં હતો જેનાથી મરનારના નસો તુટી પ્રાણ
ગયેલ હતો, વગેરે તપાસ કરી લાશને બાળી નાંખવા હુકમ
કર્યો દીનકરે પેલી બાપની ગરીબાઈ જાણી પોતાના ખર્ચે
અગ્નિદાહ દેવાવ્યો તથા બાપને પોતાને ઘેર રાખી તથા
પોતાને પદરને ખર્ચે કાર્ટમાં કેસ ચલાવ્યો.

કેશવલાલ દીનકર તથા બાપની જીજ્ઞાસાની પરથી ફોજદારને

જાણ્યું કે મરનાર જાતે મુસલમાન છે અને આ ત્રણેમાંથી એકે માણસને તેનું નામ ઠામ આવડતું નથી પણ દીનકરે કહેલું હતું કે હું તેને જોએ ઓળખું છું જેથી તેમણે વારંટ કઢાવી સાથે પોલીસને લઈ ફરતાં એ ચાર કહાડે ખુની હાથ લાગ્યો દીનકરે બતાવતાં પોલીસે તેને પકડ્યો, અને પોલીસ કોર્ટમાં લાવ્યા ત્યાં તેમને યુનેા મનાવતાં લાયક શિક્ષા થતાં તેમણે કબુલ કર્યું. ફેજદારે ધારાસર જુજાની લીંચી અને મુદત આવતાં સુધી યુનેહગારને તુરંગમાં નાખવામાં આવ્યો વાદી તથા વાદીના સાક્ષી દીનકર અને કેશવલાલને સમન્સ પહોંચ્યા, મુદતનો દિવસ આવતાં વાદીઆઇ ગંગા પુરશેતામને કોર્ટમાં ઉભી રાખવામાં આવી દુઃખીયારી ગંગા કોર્ટ વચ્ચે ધુમટો તાણી ઉભી અને તેની જુજાની લેવાની શરૂઆત થઇ.

ન્યાયાધિશ—આઇ તારું નામ શું.

આઇ—મારું નામ ગંગા પુરશેતામ.

ન્યાયાધિશ—ઉમર.

ગંગા—વીસ વર્ષ.

ન્યાયાધિશ—તમે કેવા છો.

ગંગા—ચાણીયા.

ન્યાયાધિશ—ખોલ આઇ જુહું ખોલે તો તને પરમેશ્વર પૂછે.

ગંગા—હું જુહું ખોલું તો પરમેશ્વર મને પૂછે.

આયાધિશ—મરનાર તમને શું થતો.

ગંગા—સાહેબ મારા ધરના ધણી હતા.

ન્યાયાધિશ—તમારું ત્યાં જવું કેમ થયું હતું.

ગંગા—સાહેબ સોમવતી અમાસ હોવાથી અમે સંગમ નાવા મયાં હતાં.

ન્યાયાધીશ—પછી શું બન્યું.

ગંગા—અમે નાહી પાછા ફર્યા અને જંગલ નજદીક આવી પહોંચ્યાં
એટલામાં અમે મુસલમાન ઉઘાડે છરે મારા પતીપર ધાયો.

ન્યાયાધીશ—શા મારે ધાયો.

ગંગા—તે હું જાણતી નથી,

ન્યાયાધીશ—પછી શું થયું.

ગંગા—મારા પતી પોતાના બચાવ અર્થે તેની સામે થયા.

ન્યાયાધીશ—પછી.

ગંગા—ત્યારે તેમણે મારા પતીને બાથ બીડી રસ્તા નીચે સુધી
બંને જણ લડતા લડતા ગયા ત્યાં એક ખાડો છે તેમાં
મારા પતીને પછાડી આંખેમાં ને પડખામાં છરા માર્યા.

ન્યાયાધીશ—કેટલા છરા માર્યા.

ગંગા—સાહેબ તે મને ખબર નથી,

ન્યાયાધીશ—ખબર કેમ ન હોય તમે હાજર હતાં કે નહી.

ગંગા—સાહેબ તે વખત હું બાવરી બની ગઇ હતી અને મને
ખીલકુલ લાન હતું નહી.

ન્યાયાધીશ—પછી શું બન્યું.

ગંગા—મેં જુમ મારી એટલે બે વણીક પુત્ર જેમાંના એકનું નામ
દીનકર અને ખીજનું નામ કેશવલાલ છે તે ત્યાં આવી
પહોંચ્યા તે આવે છે એટલામાં ખૂની નાશી ગયો.

ન્યાયાધીશ—તે આવ્યા ત્યારે નું શું કરતી હતી.

ગંગા—મારા પતીનું માથું લઇ બેડી બેડી રડતી હતી.

ન્યાયાધીશ—સામે માણસ જાતે કેવો હતો.

ગંગા—મને મુસલમાન જેવો લાગ્યો.

ન્યાયાધીશ—પછી તે ક્યાં ગયો.

ગંગા—તે નાશી ગયો.

વકીલ—રસ્તાપરથી તારો પતી અને સામે માણસ લડતા લડતા
ગયા તે ખાડો રસ્તાપરથી ફેટલો દુર હશે.

ગંગા—આશરે ૨૦ કદમ.

વકીલ—તે ખાડો કેવા દેખાવનો હતો.

ગંગા—ચોરસ.

વકીલ—તે વખત ફેટલા થયા હશે.

ગંગા—આશરે નવ થયા હશે.

વકીલ—વારૂ.

એટલામાં દીનકર રૂપચંદ તેમ બોલતાં કોર્ટમાં હાજર થયા.

ન્યાયાધીશ—તમે કેવા છો.

દીનકર—વાણીયા.

ન્યાયાધીશ—તમે શું ધંધો કરો છો.

દીનકર—સાહેબ લાણું છું.

ન્યાયાધીશ—બોલ હું ખોટું બોલું તો મને ભગવાન પુછે.

ન્યાયાધીશ—તમે મરનારને ઓળખો છો.

દીનકર—હાજી હવે ઓળખુ છું.

ન્યાયાધીશ—એમ કેમ.

દીનકર—પહેલાં મરનાર કાણુ છે તે હું જાણતો હતો નહીં પણ
પાછળથી ગંગાએ ઓળખાણુ આપતાં હું તેને સારી રીતે
ઓળખું છું.

ન્યાયાધીશ—તે જાતે કેવા હતા

દીનકર—વાણીયા

ન્યાયાધીશ—તમારે શું મગા થાય

દીનકર—સાહેબ કંઈ નહી

ન્યાયાધીશ—તમારૂં ત્યાં જવું કેમ બન્યું હતું

દીનકર—સાહેબ કંઈ નહી

ન્યાયાધીશ—તમે ખુન થયું કેમ જાણ્યું

દીનકર—ગંગાની ખૂમ સાંભળી અમે તે તરફ દોડ્યા રસ્તામાં
એક મુસલમાનને અમે ઉઘાડે છરે નાશી જતાં જોયો.

અને પાસે જતાં મરનારની લાછ જોઇ.

ન્યાયાધીશ—દોડનાર માણસ કોણુ હતો.

દીનકર—સાહેબ તારાચંદનું ખુન કરનાર

ન્યાયાધીશ—તમને કેમ ખબર પડી કે તે ખુન કરનાર છે.

દીનકર—સાહેબ તેના હાથમાં છરો હતો વળી તે ખીકબેર
નાસતો હતો:

ન્યાયાધીશ—દોડ્યાથી અને ઉઘાડે છરેથી ખુન છે, એમ કેમ માન્યું

દીનકર—સાહેબ બાઈના બોલ ખુનીની તે વખતની સ્થિતિને
મળતા હતા.

ન્યાયાધીશ—મરનારને તે વખતે લાન હતું કે નહી.

દીનકર—સાહેબ કશી નહી.

ન્યાયાધીશ—ભાર પછી શું નીપજ્યું.

દીનકર—આઠ બળી મરવા તૈયાર થતાં મેં તેને અટકાવી અને
કેશવલાલને કહેતાં તે પોલીસ ફાજદારને બોલાવી લાગ્યો.

વકીલ—તે રસ્તો રાહદારીનો હતો કે વીકટ.

દીનકર—સાધારણ વિકટ

વકીલ—ત્યાથી કોઇ માણસ જોવામાં આવતા કે નહીં.

દીનકર—કોઇ નહીં.

વકીલ—ખુન રસ્તા પર થયું કે આજુબાજુ.

દીનકર—રસ્તાથી થોડે દુર એક ખાડામાં એક તરફ રૂધિર પડેલું.

હવે તે પર માખી જણાવણાટ કરી રહી હતી તેથી મારી
ખાત્રી છે કે ખુન ખાડામાં થયું છે.

વકીલ—તે ખાડો રસ્તાથી કેટલો દુર.

દીનકર—આશરે ૨૦ કદમ.

વકીલ—તે ખુન કેટલે વાગે થયું.

દીનકર—નવ વાગે.

પછી કેશવલાલને બોલાવી તેની જુઝાની લેવી શરૂ કરી.

ન્યાયાધીશ—તમે કેવા છો.

કેશવલાલ—વાણીયા.

ન્યાયાધીશ—શું ધંધો કરો છો.

કેશવલાલ—વિદ્યાભ્યાસ કરું છું.

ન્યાયાધીશ—ઉંમર.

કેશવલાલ—૨૦ વર્ષ.

ન્યાયાધીશ—બોલો હું બોલું બોલું તો મને ઇશ્વર પુછે.

કેશવલાલ—હું બોલું બોલું તો મને પ્રભુ પૂછે.

ન્યાયાધીશ—તમે દીનકરને ઓળખો છો.

કેશવલાલ—હાજી.

ન્યાયાધીશ—તેને ને તમારે શો સંબંધ છે.

કેશવલાલ—સાહેબ મારે અને તેને મિત્રતાનો હક છે.

ન્યાયાધીશ—ગઢ અમાસને દહાડે તમે દીનકર સાથે ક્યાંથી ક્યાં
સુધી હતા.

કેશવલાલ—સાહેબ સવારના ૭ થી સાંજના ૩ વાગતા સુધી.

ન્યાયાધીશ—તમો તથા દીનકર તે દહાડે બહાર કાઢ ગયા હતા.

કેશવલાલ—હાજી અમો જંગલ તરફ દ્રવા ગયા હતા.

ન્યાયાધીશ—તે અરસામાં તમે કંઈ બંધેલ.

કેશવલાલ—હા સાહેબ એક વણીકને મરણને શરણ થયેલ જોયો.

ન્યાયાધીશ—કેમ જણ્યું કે મરણ પામ્યો છે.

કેશવલાલ—અમોએ તેની પાસે જઈ જોયું હતું.

ન્યાયાધીશ—તમે ત્યાં કેમ ગયા.

કેશવલાલ—સાહેબ તેની ઓરતની બુમ સાંભળીને.

ન્યાયાધીશ—તેને કાણે માર્યો.

કેશવલાલ—એક મુસલમાને માર્યો.

ન્યાયાધીશ—મરનારની લાશ રસ્તા પર હતી કે આબુબાબુ.

કેશવલાલ—સાહેબ રસ્તાથી થોડે દુર એક ખાડામાં હતી.

ન્યાયાધીશ—તમે લાશની પાસે જઈ શું કર્યું.

કેશવલાલ—આમને સમજી હકીકત પુછી.

વકીલ—તમો પાસે ગયા ત્યારે ગંગા શું કરતી હતી.

કેશવલાલ—મરનારનું માથું ખોળામાં લઈ રહતી હતી.

વકીલ—તે વખત મરનારને શુદ્ધી હતી કે નહી.

કેશવલાલ—રસ્તાથી થોડે દુર ખાડામાં.

વકીલ—રસ્તાથી કેટલે દુર.

કેશવલાલ—આશરે ૨૦ કદમ.

વકીલ—કેટલે વાગે.

કેશવલાલ—નવ વાગે.

વકીલ—નરમ થઇ ગયો. બાઇ તથા આ બંને જીવાનીયા મિત્રની જીજ્ઞાસી મળતી આવી તેથી ખાત્રી થઇ કે ખરેખર ખુન તો તેજ માણસે કર્યું છે.

વાંચનાર હવે કોર્ટ વચ્ચે ખુનીને ઉભો રાખવામાં આવ્યો અને મહેરબાન ન્યાયાધીશ તેમની જીજ્ઞાસી લે છે.

ન્યાયાધીશ—તાંડે નામ શું ?

ખુની—માંડે નામ શેરબેક નુરમહમદ.

ન્યાયાધીશ—શું ધંધો કરે છે.

શેરબેક—કશો નહી.

ન્યાયાધીશ—ત્યારે શું ખાય છે.

શેરબેક—સાહેબ. મને વખતપર આજ મળી આવે છે.

ન્યાયાધીશ—તારી ઉંમર.

શેરબેક—૩૫ વર્ષ.

ન્યાયાધીશ—તે તે પોતેજ ખુન કર્યું.

શેરબેક—હાથ.

ન્યાયાધીશ—શા માટે.

શેરબેક—પેટ વાસ્તે.

ન્યાયાધીશ—ખુન કરવામાં પેટને શું સંબંધ છે.

શેરબેક—મને તે ખુન કરવામાં એક માણસે અમુક લાલચ.

આપી હતી.

ન્યાયાધીશ—તે માણસનું નામ તથા તે તે કેવો છે તે જણાવ.

શેરબેક—જાતે વાણીયો તથા તેનું નામ કરમચંદ છે.

ન્યાયાધીશ—તેણે તને શું લાલચ આપી હતી.

સેરબેક—મને ૫૦ રૂપીઆ ઠરાવ્યા હતા.

ન્યાયાધીશ—તને પહેલાં કશું આપેલ કે નહીં.

સેરબેક—સાહેબ ફક્ત એક બાટલી ખીર પાયો હતો.

ન્યાયાધીશ—તે કેમ જાણ્યું કે આ વખતે ખુન થશે.

સેરબેક—મને કરમચંદ બોધાવવા આવ્યો હતો અને તેણે મારે ત્યાં આવી કહ્યું કે તારાચંદ તથા ગંગા સંગમ નાવા ગયા છે અને હવે તું જ.

ન્યાયાધીશ—પછી.

સેરબેક—પછી હું મારાં હથીયાર લઈ જંગલ રસ્તે ચાલતો થયો થોડે દૂર જઈ તારાચંદનો રસ્તો રોકી બેઠો એટલામાં તારાચંદ તથા ગંગા આવ્યાં મેં મરનારને હાંક મારી મારી સામે થવાનું કહ્યું, તે મારી સામે થયો મેં ક્રોધના વેશમાં તેની આંખોમાં છ છરાના ધા કર્યા અને એક ધા તેના પડખામાં કર્યો જેથી તે બેથુંદ થઈ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો અને હું ખીકભેર દોડ્યો એટલે તેની ઓરતે ખૂમ મારી તો બે વાણીયા, ત્યાં જલદી આવ્યા તે મને સામા મળ્યા હું નાશી ગયો અને તે તો મરનાર તરફ ગયા.

વાંચનાર ખુનીને પોતાનો ગુનો કબુલ કર્યો. તેને ફાંસીની સજા થઈ, પણ કરમચંદભાઈના ભોગ મળ્યા. તેનાં પાંચે પાપ આ જગ્યાએ પ્રગટ થયાં તેના પર વારંટ નીકળ્યું ભાઈશ્રીને પકડ્યા મુદતપર હાજર થયા જમીનપર છોડવામાં આવ્યો મુદત આવતાં દુષ્ટ કરમચંદ પોતાના સગાસંબંધીમાંથી એક ભુટો સાક્ષી ઉભો કર્યો અને મુદત પૂરી થયે સાક્ષીસહ વર્તમાન કોર્ટમાં હા-

જર થયો કરમચંદની જુગાની લેતાં સાક્ષીને તેનાથી અદૃશ્ય રાખવામાં આવ્યા.

ન્યાયાધીશ—તમારું નામ.

કરમચંદ—મારું નામ કરમચંદ તલકચંદ.

ન્યાયાધીશ—શું ધંધો કરો છો.

કરમચંદ—વેપાર.

ન્યાયાધીશ—ઉંમર.

કરમચંદ—૨૮ વર્ષ.

ન્યાયાધીશ—તારાચંદનું ખુન તમે કરાવ્યું.

કરમચંદ—ના સાહેબ

ન્યાયાધીશ—ત્યારે કોણે કરાવ્યું.

કરમચંદ—તે હું જાણતો નથી.

ન્યાયાધીશ—તમારે ને તારાચંદને આગળ કોઇ વખત બોલ ચાલ કે તકરાર થયેલ.

કરમચંદ—ના સાહેબ,

ન્યાયાધીશ—તમે ગયા માસની અમાસને દહાડે તારાચંદને જોયો હતો

કરમચંદ—ના સાહેબ તે દહાડે ગામ ગયો હતો

ન્યાયાધીશ—કયે ગામ ગયા હતા

કરમચંદ—અહીંથી આઠ કોશપર પર્વતપુર ગયો હતો

ન્યાયાધીશ—શા માટે ગયા હતા.

કરમચંદ—ઉધરાણીયે ગયો હતો,

વાદિનો વકિલ—તમે ત્યાં જવા કયે દહાડે નીકળ્યા

કરમચંદ—ચૌદશને દહાડે સવારે નીકળ્યો હતો.

વકીલ—તમે કેને ત્યાં ઉતર્યા હતા.

કરમચંદ—મારા સંજંધી કુંગરશી તેજપાલને ત્યાં ઉતર્યો હતો.

વકીલ—તે અહીં હાજર છે.

કરમચંદ—હાજી.

વકીલ—તમે ચૌદશને દહાડે ક્યારે પહોંચ્યા.

કરમચંદ—બાર વાગે.

વકીલ—પછી ત્યાંથી અહીં તરફ ક્યારે રવાને થયા.

કરમચંદ—પડવાને દહાડે સવારના આડ વાગે. આટલી જુબાની
લઘ તેને પુરતા બંદોબસ્તમાં રાખી કુંગરશી તેજ-
પાળને બોલાવ્યા.

ન્યાયાધીશ—તમે કેવા છો,

કુંગરશી—વાણીયા.

ન્યાયાધીશ—ઉમ્મર.

કુંગરશી—૩૫ વર્ષ.

ન્યાયાધીશ—ધંધો.

કુંગરશી—વેપાર.

ન્યાયાધીશ—કરમચંદ તમારે કંઈ સગો થાય,

કુંગરશી—હા સાહેબ મારા થોડે દુર સાલા થાય.

ન્યાયાધીશ—કરમચંદ તમારે ત્યાં ગયા માસમાં કેાઈ દહાડો આવેલ

કુંગરશી—હાજી.

ન્યાયાધીશ—કયે દિવસે આવ્યા હતા.

કુંગરશી—ચૌદસને દિવસે આવ્યા હતા.

ન્યાયાધીશ—પછી કયે દિવસ ગયા.

કુંગરશી—પડવાને દિવસે.

વકીલ—ચાલસને દહાડે કેટલે વાગે આવેલા.

ડુંગરશી—સાંજના પાંચ વાગે.

વકીલ—પડવેના દહાડે કેટલે વાગે ગયા.

ડુંગરશી—બપોરના બાર વાગે.

વકીલ—તે ત્યાં શા માટે આવ્યા હતા.

ડુંગરશી—મેમાન તરીકે.

વકીલે ન્યાયાધીશ સામું જોયું અને તેની પોથરાતી સાક્ષી તથા જીખાનીમાં ફેરફાર જાણવાથી કરમચંદને સખ્ત મજુરી સાથે છ વરસ જેલમાં મોકલાવ્યો તથા ડુંગરશીને ખોટી સાક્ષી પૂરવા સંબંધી યોગ્ય દંડ થયો. ગંગા ખીચારી પોતાના પતીના મરણ પાછળ ઝેર ખાઈ મરી ગઈ.

વહાલા વાંચનાર ઉપર નામ આવ્યાથી તે જાણ્યું હશે. પણ પુણી વાંકે કંઈ છું. મરનાર તારાચંદ આગળ પુનરલગ્ન માટે સભામાં નાતબહારની શિક્ષા પામનાર તેજ તેની સાથે લગ્નની જોડાનાર આ બાઈ ગંગા હતી તે ગંગા દુષ્ટ કરમચંદને પહેલી વખતના પરણેતરની લાભી થતી હતી તેણે આમ ફરી લગ્ન કર્યાથી કરમચંદને ઝેર આપવાથી તારાચંદને મરાવી નાંખાવ્યો હતો.

પ્રકરણ ૪ થું.

નેમચંદ શેઠે પ્રાતઃકાળ થતાં ગોરને જોલાવ્યો હરિશંકર ગોર આવ્યા તેને શેઠે કહ્યું ભ.છ પેલા રૂપચંદ શેઠના ચી. પુત્ર દીનકર વેરે આપણી મણીનું વેવિશાળ કરવું છે તો તેના ગૃહરાશી જોવા જોઈએ.

ગોર—ધનમકર—મીન ધનમકર મીન મેષ કુંભ વરખ કન્યા

તુલ-સિંહ વાહ કાકા બહુ સારું જોડું મળ્યું બંનેના ગૃહ બહુ સારા છે.

કસ્તુર—જેજે હો બાપ બરોબર જેજે.

ગાર—અરે તેમાં તે વળી કહેવું પડે.

નેમચંદ—હીક છે ચાલ લે આરે આ શ્રીફલ લખ રૂપચંદને ઘેર જ અને કહેજો કહી તમારા ચી. પુત્ર દીનકર વેરે અમારા શેઠ નેમચંદે તેની ચી ચી. પુત્રી મણીના વેવિ-શાળનું શ્રીફળ મોકલ્યું છે,

ગાર—વાર કહી ત્યાંથી શ્રીફળ લખ વિદાય થયો અને રૂપચંદને ત્યાં આવી લાગ્યો રૂપચંદે તેમને જોઈ માન સહિત બે-સારી—આગમન કારણ પૂછ્યું ગારે કહ્યું શેઠ બાપના વેવિશાળનું શ્રીફળ લાગ્યો છું.

રૂપચંદ—કોને ત્યાંથી.

ગાર—નેમચંદને ત્યાંથી.

રૂપચંદ—વાર ધણું સારું તેમ કહી તેની વહુ અમૃતને કહે છે લે બાપના વેવિશાળનું શ્રીફળ આ ગાર લખ આવ્યો છે.

અમૃત—બહુ ખુશી થતા જેવું સ્વામીનાથ પણ કોના ઘેરથી.

રૂપચંદ—પેલા નેમચંદના ઘેરથી.

અમૃત—તેને તો એકજ પુત્રી છે પેલી મણી કે નહી.

ગાર—હા કાકી તેજ કેવી રૂપાળી અને ગુણીયલ છે.

અમૃત—હા બાપ હું ક્યાં નથી જાણતી બહુ ચપલ અને શાણી છે.

ગાર—હ્યો હવે જલદી આ અમૃત ચોધડીયું છે.

અમૃત—હા બાપ લે બોલાવું દીનુબાપને તેમ કહી દીનકરને બો-લાવી સઘળા વાત કરે છે દીનકર અંતરમાં આનંદ પામે

છે અમૃત સગા વહાલાને બોલાવી દીનકરને બાળેડે બેસાડી શ્રીફળ વધાવે છે. ગોરને દક્ષણા આપી સર્વ આવેલ સ્ત્રી પુરુષોને સાકર વહેંચે છે સાકર વહેંચાઇ રહ્યા બાદ ગોરને રસોઇ કરવા સીધાં ભરી આપે છે ગોર રાંધી જમી આશીર્વાદ આપી ઘેર જાય છે.

વહાલા વાંચક શંકાશીલ બનીશ નહીં કારણ કે દેશ નાત-રીતના રૂપિઆ લેવા સંબંધી દીનકરના ભાષણથી અમુક લેવા ઠરાવ થયો હતો. જેથી તેમાં જોડે બીજા વેવાઇઓને પૂછપરછ કરવાપણું હતું નહીં. ત્યારબાદ અઠવાડીયા પછી મણીને શુભ દીવસે ચુંદડી ઓઢાડી નેમચંદના ઘર તરફથી દીનકરને ગળવન કરવા એક દિવસ આમંત્રણ આવ્યું અને દીનકર તે દિવસ જમવા પોતાને સાસરે ગયો. જમી રહ્યા બાદ તેની સાસુએ નાતરીત મુજબ પાંચ રૂપિઆ ભાણામાં મુક્યા. દીનકરે તે લીધા. અને બીડી પાસેના હોલમાં પોતાનાં કપડાં પહેરવા ગયો, નેમચંદ હજુ દુકાનેથી આવેલ હતો નહીં. મણીની મા જમવા બેઠી એટલામાં એકાંત જોઇ મણી ખુશી થતી દીનકર પાસે ગઈ અને કહ્યું.

મણી--પ્રાણનાથ ઇશ્વરે આપણી ધારેલ ધારણા પાર પાડી. કેમ ? દીનકર--હા પ્રિયા.

મણી--સ્વામીનાથ ઇશ્વર ભોજન પીરસવા વખત આપણે પણ હાલ તો મારા હાથની આ પાનપટી ખાઓ. એમ બોલી પાન આપે છે.

દીનકર--બહુ સારું પ્રિયા લાવ.

એટલામાં કરતુરબાઇ કંઈ કાર્ય સમજે બહાર આવી લાગ્યાં તેણે ઉપરનો બનાવ જોયો મણીએ તેની માને જોઇ તુરત શરમા-

છ ચાલી ગઇ તેની મા પણ પસ્તાતી પાછળ પાછી ચાલી ગઇ દીન-
કર કપડાં પહેરી રજા માગી પોતાને ઘેર આવ્યા ધરે આવી એકાંત
સ્થાનમાં બેસી મણીની પટી આપવા વખતની પ્રીતી યાદ લાવી
અતી ખુશી થાય છે એટલામાં તેનો મિત્ર કેશવલાલ આવે છે.
દીનકર--આવો મારા દોસ્ત.

કેશવલાલ--હા ભાઈશ્રી.

દીનકર--કેમ બંધુ છો તો મજામાં કે.

કેશવલાલ--હા ભાઈ તમે મજામાં કેની.

દીનકર--અમે તો સદા મજામાંજ છીએ.

કેશવલાલ--કેમ સાસુને ત્યાં જમી આવ્યા.

દીનકર--હા ભાઈ.

કેશવલાલ--હાથ ધોવરામણ શું આપ્યું.

દીનકર--પાંચ રૂપીઆ.

કેશવલાલ--એમ. વેવાણુ બહાં દેખાય છે. પણ તેની પ્રીતી તમારા
પર કેવી છે તેતો કહો.

દીનકર--ભાઈ ધણીજ પ્રીતી.

કેશવલાલ--તારે ઠીક તમારા સ્વસુર મળેલા.

દીનકર--ના ભાઈ તે હજુ દુકાનેથી આવ્યા હતા નહી.

કેશવલાલ--મારી ભાભી.

દીનકર--જસ કર તે વાત ક્યાં ઉઠાવી.

કેશવલાલ--કેમ એમ વળી વાહ. હવે તો કંઈ મોઢે ભાર આવ્યો
કે શું.

દીનકર--તેમાં વળી ભાર શાનો.

કેશવલાલ--કેમ નહી પહેલાં તો આટલી બધી શરમ હતી નહી.

દીનકર--રાખધી જોઇએ લાઇ.

કેશવલાલ--પણ કોની પાસે મારા આગળ તો બનેલી હકીકત કહેવી જોઇએ.

દીનકર--આજે એવો જાણુવા લાયક બનાવ બન્યો નથી,

કેશવલાલ--પણ કાંઈક

દીનકર--હું જમી કપડાં પહેરતાં તે આવી મને પાન આપવા જાય છે એટલામાં તેની મા આવી જતાં તે શરમાઇ ચાલી ગઇ.

કેશવલાલ--વાહ જાણુવા લાયક બનાવ બન્યો નથી આ બનાવ શું જેવો તેવો ગણાય

દીનકર--જેવો પણ તેવો

કેશવલાલ--પણ તેની માએ શું કયું

દીનકર--તે પણ ખીચારી શરમાઇ ગઇ શું કરે

કેશવલાલ--વાહ જેવા જેવું બની ગયું હેં

દીનકર--હશે ક્યાં કોઈક હતું,

કેશવલાલ--ના હતી તો તમારી પ્યારી

દીનકર--ત્યારે પછી

કેશવલાલ--ખણ ખુશી થવા જેવું લ્યો ખેસો હવે હું જમશ

દીનકર--આટલી વારમાં

કેશવલાલ--ભાઇ રોજ મારે કામ છે

દીનકર--બહુ સારૂ આવજો હો

કેશવલાલ--તારૂ

વૈશાખ સુદ ૪ ના શુભ મહુરતનાં લગ્ન જોવાની નેમચઢે લગ્નોત્તરી મોકલી તે રૂપચંદ શેઠે વીધી સાથે વધાની લીધી હવે

મણીના માવત્રે વડી પાપડ થવા લાગ્યા. મણીના મનને પોતાનો લાયક અને મન પસંદ લરથાર મલવાથી અતી આનંદ થયો ને-મયંદ શેઠે સુશોભીત મંડપ રચ્યો.

ચોથને દિવસે જન જોડી સગા સંબંધી સહીત તૈયાર થઇ રૂપચંદ શેઠ દીનકરને પરણાવવા નીકળ્યા સામંતધુ કરી નેમચંદ શેઠ જનને આપેલ ઉતારે મોકલાવે છે. અધોળ, અલવો, કલવો થઇ રહ્યા બાદ માયાઈ થવા વખત થતાં દીનકર જનડીઓ સાથ પોતાના સસરાના ઘર નજદીક આવી લાગે છે તોરણ બહાર વર મોચી પર વરરાજા ઉભા છે તેમને કસ્તુર બાઇ પોંખવા આવે છે.

બ્રાહ્મણ--ખુશીના પોકાર કરી રહ્યાં છે જૈરીયો ગીતની ધમાલ મચાવી રહી છે મંડપની આજુબાજુ તથા મંડપ વચ્ચે વીજળીની બતી ઝબકી રહી છે.

ગોર નીચે મુજબ બોલતાં દીનકરને પોંખાવે છે.

શ્લોક.

આવી છે વર પોખવા કારણે મલપતી સાથે સરવ સુંદરી.

લીધું ધુંશળ મુશળને રવાઇ છંડી પીડી ત્રાકશું

ઘાલ્યો ઘાટ ગળા મહી નહી નહી મોઢે લઇ કાંચળી

નાક સરવ દેખતાં નહી નહી કુરવતા ન મંગલ

પોખાયા પછી દીનકરને મંડળે વચ્ચે પધરાવવામાં આવ્યો અને ગોર મોઢેથી કન્યા પધરાવો સાવધાન એમ બોલે છે એટલે કન્યાને લાવી સામી બાજેક પર બેસાડે છે ગોરદેવ વરમાલા આરોપે છે ત્યાર પછી વરનાં જમણા હાથમાં મણીનો હાથ મુકી માહે રૂપીઓ લગ્નોત્તરી મુકી કે તે પર દીનકરની પીછોડી ઢોકે છે

પ્રાચ વાંચનાંર હસ્ત મેળાપ થયો મણી તથા દીનકરની ટેક પ્રભુએ પાર પાડી બન્ને જણ મનમાં અતિ આનંદ પામ્યાં સર્વ લોક પણ આવું જોડું મલવાથી ખુશી થયાં દીનકરે ધીમે રહી મણીનો પોંચો દાખ્યો મણી ખુશી થઇ દીનમણી આનંદે પરણ્યા જન ઉંઘલાવી વેવાઇઓ અરસપરસ ભેટી જુદા પડ્યા મણીની સખીએ મણીને સાસરે સીધાવતાં કેટલીક અમુદ્ય શીખામણે દીધી સર્વ પાછા વળ્યા જન ઘેર આવી રાત્રી થતાં શયનગૃહમાં દીનકરના પલંગ પર ગુલાબ મોગરા ચંપા ચંપેલી વગેરેના અંતરો રહ્યાં છે ઘણી શુશોભીત વીજલીની બત્તી જબડી રહી છે તથા પલંગ પર આભેદુગ શોભી નીકનાર મચ્છર દાની તે પલંગને શોભાવી રહી છે. દીનકર પ્રીયાની રાહ જોઇ પલંગ નજીક એક આરામચેર પડેલી છે. તે પર બેઠો ઘણીવાર થતાં નહિ આવવાથી પાસેના મેજમાંથી એક રસીલું ખુસ્તક લઇ વાંચવાની લહેરમાં પડ્યો અક્ષરો ચડપોચડપ ચાલ્યા જાય છે પૃષ્ઠો જપાટાબંધ ઉકલતાં જાય છે વાંચેલ લીટી દ્રષ્ટીથી દુર થતી જાય છે પ્રેમરસના ધુટડા તેના હૃદયમાં સ્પર્શ કરતા જાય છે અને એક ચીતે વાંચવામાં લુબ્ધ બની ગયો છે તેવામાં રૂમઝૂમ હુમહુમ કરતી અને ચરણની આલીંગના કરડા છ વીટીયાના ચટકારા કરતી તથા હાથથી દરિયાત મહેલ તથા હીરા માણેકની બંગડીના પટકારા કરતાં જોણે ઉંચામાં ઉંચો રેશમી ચરણીયો પહેરેલો છે તથા ખુબસુરત લીલી સાડી ઓઢેલી છે તે સ્ત્રી હાથમાં ઝારી તથા નિર્મળ જળનો લોટો ગૃહી ચતુર કામની હાથણીની પેઠે ડાલતી દીનકર સનમુખ આવી.

વાંચનાર વીરા ખરેખર તે વખતનો દેખાવ જણે સાક્ષાત

પાર્વતીજી શંકર સનમુખ આવ્યાં હોય યાતો જનકીજી રઘુવિર રામચંદ્રની પાસે આવી કંઈ આજ્ઞા માગતાં હોય અથવા ઇંદ્રાણી ઇંદ્ર પાસે ગાન કરવા આવી હોય યાતો સ્વર્ગની અપ્સરા મૃત્યુ લોકના માનવીને મોહ પમાડવા આવી હોય તેવુંજ સ્વરૂપ આ વખત પ્રીય મણીનં દેખાતું હતું.

આવું સુંદર સ્વરૂપ જોઈ દીનકર અનહદ આનંદ પામ્યો તથા આખા શયનગૃહમાં આનંદ આનંદ થઈ રહ્યો ખરેખર થઈ રહે તેમાં કશો અદેશો આણુવા જેવું નથી કારણ કે તેની પ્રથમથીજ અત્યંત પ્રીતી જામેલી હતી.

મણી—પ્રાણનાથ અભિવંદન કરું છું.

દીનકર—આવો સતી.

મણી—આજ્ઞા પતી.

દીનકર—આવ પ્રીયા જોમ કહી બડબડવા લાગ્યો વાહ પ્રભુ શી ખુખી રચી છે આ પ્રીયાના નમ્બ ખરેખર કરતુરીની બરોબરી કરી શકે છે તેની આંગળીઓ ચોળાની સરસમાં સરસ ચુંટી કાઢેલ શેંગો જેવી દેખાય છે. તેનો પોચો માખણથી વિશેષ કુણપવાળો છે, તેને કાંડે બાંગડી કેવી શોભે છે તેની બાહુવે હેમનું કડું કેવું શુશોભિત લાગે છે તેની કાંચલી શરીરે ચોટતી તથા કરચલી રહીત વળી માંહે જીક જરી કેવાં ચળકે છે ખરેખર તે પહેરનારી મુજ પ્રીયા મણી તેને તો ધન્ય પણ તે કાંચલીના કર્તાને અતિ ધન્યવાદ આપું છું.

વાહ તારા કાન કણોરના પુખ્તથી વિશેષ શોભી રહ્યા છે અરે તારા માથાના વાળ ખરેખર રેશમની ફેલ જેવા જણાય છે વખત પર તું તારો ચોટલો છુટો મુકે તો નાગણી પણ શરમ મુક્ત

થાય ખરી ઉપરાંત તારાં મુસ્તકે વેણી કેવી દીપે છે વાહ તાહરૂં કપાળ કેવું વિશાળ દીસે છે વળી તેમાં હસવું અતી ખુબ સુરત દેખાવ આપી રહ્યું છે તથા ચાંદલો આબેહુબ શોભી રહ્યો છે. અહો તાહરાં નયન ખરેખર કમાનની બરોબરી કરી શકે છે વળી તુંજ ચક્ષુ મૃગલીની પેઠે ચોમેર કટાક્ષ મારે છે વાહ તારૂં નાક મુઝાની નાશીકા જેવુંજ છે અરે ગોરી તાહરા ગાલ આગળ એક ગુલાબનું તરતનું ખીલેલું પુલ ધરી સરખાવું તો તે બેમાં તાહરા ગાલ ઉતમ નીવડશે. વાહ પ્રભુ! આ પ્રિયાની હડપચી તથા તેની અંદર દાડમ કલીસી ગોઠવેલી દાંત બત્રીશી કેવી સરસ લાગે છે વલી તેની આબુખાબુ ગુલાબ રંગના પેઢાં બહુ શોભી રહ્યા છે વાહ મારી વાલી પ્રીયા તાહરા ગળામાં નીલમણી હાર કેવો શોભે છે તાહરા ઉર ઉપર રહેલ બે શીખર રૂપી સ્તન વચ્ચેની તારી સરિતા રૂપી મગમાળા મુમવાટ કરતી ચાલી જતી હોય તેમ જણાય છે ઇશ્વરે તાહરૂં પેટ તારા શરીરની લાયકાત મુજબ ગોઠવ્યું છે ખરેખર પ્રિય તાહરી કેડ કટાર સમાન છે વળી તાહરા સાથલ કદલી રથંભની સરખાઈ કરે છે તાહરા ચર્ચુમાં બુબદાણા ત્યા આંગલીમાં કરડા છર્વીટીયા કોઇ કસખી સોનીએ તને શોભતાંજ બનાવી આપ્યાં છે શાઆશ મારા નિરંજન નિરાકાર પ્રભુ હું મારી ખાત્રીથી કહું છું કે મારી આ મણી રત્ન પ્રીયાનો દેદાર ઘડતાં તને અતી વખત લાગેલ છે અથવા તું તે વખતમાં અવકાશી હોય તેમ જણાય છે.

મણી—ક્યારની આ બધું એક ચીતે સાંભળી રહી છે તે હવે બોલી:—પ્રાણનાથ આટલું બધું શું કામ લાટની સોબતમાં વર્યા લાગો છો અને તેથી તેની અસર આવી છે કે શું

આમ વખાણના વરસાદ વરસાથી મુક્યા હું કોંકરી દાસીના
સ્વરૂપનું વર્ણન આપ આમ હૃદયી જાહે કરો છો તે જોઈ
મને શરમ આવે છે.

દીનકર—નહી પ્રીય તાહરે સ્વરૂપ ખરેખર તેવુંજ છે.

મણી—બસ કરો પ્રાણનાથ તમે ક્યાં કમતી છો.

દીનકર—પણ પ્રીય તાહરા જેવું.

આમ બંને જણુ પ્રેમરસની વાતો કરી વખત થતાં નિંદ્રા-
દેવીને તાબે થયાં રાત્રીના બાર વાગ્યા. માણસ પશુ પક્ષી સર્વ
પોતાને સ્થળે શાન્તપણે સુઈ રહ્યાં છે ચોડીવાલા જગતા સુવા
ભુમ મારી રહ્યા છે આવી મધ્યરાત્રીએ દીનકરના પલંગ પરની
ખુશબોદાર અંતરેથી બેભાન બની એક કાળીનાગણુ ધ્રુવર ધરાદે
કાણુ જાણુ ક્યાંથી સુસવાટ કરતી આવી પહોંચી અને જેમ શંકરના
નાગપાસ બાણુમાંથી છુટી રાક્ષસીના રૂધીરનું પાન કરવા જતી
હોય તેજે વેગે ત્વરાથી દીનકરના પલંગ પાસે આવી પહોંચી પુણું
સુગંધ લેવા તલપ મારી પલંગ પર ગઈ અને ખુશબોદી ખુશ
થતી ફેણુ માંડી આમ તેમ ડોલવા લાગી દીનકરે ઉંઘમાં જરા પમ
ઉંચો કર્યો ઝેરી નાગણીના શરીરને લગાર ઇચ્છા થઈ તુર્ત તેને
ગુસ્સો ચડ્યો અને નેરથી દીનકરના ચરણને ડંસ કરી દોડતી થઈ.

દીનકરની નીંદ્રા ઉડી ગઈ ચડપ ખેડો થયો. ઓય બાપ ભુમ
મારતાં મણી તુર્ત જાગી પ્રાણનાથ શું. આમ કહે છે એટલામાં
તેણે ડંસ કરનાર નાગણીને જપાટામંઘ દોડતાં જોઈ પોતાનાં સાસુ
સસરાને ખખર પડતાં તુર્ત ઉપર આવ્યા. મણીએ દ્વાર ઉઘાડ્યાં
તેઓ અંદર દાખલ થયાં અને જોયું તો દીનકરને કશી શુદ્ધી છે
નહી મણી અમૃત વગેરે પારાવાર કકઠાટ કરવા લાગ્યા આડોશી

પાડોશી દોડી આવ્યાં અને તેઓ પણ રૂદ્ધ કરવા મંડી ગયાં. જીવાનીયા નાગણીની શોધમાં પડી ગયા. પણ તે જળના રેલાફ નાગણી હાથ લાગે ખરી કે ?

ખીલકુલ જણાઇ નહીં પછી રૂપચંદ્ર બેબાકજો થઇ કાઠ ઔષધીને બોલાવવા ચાલ્યો રાતનાં ખીચારો બણાં ધર ભટક્યો પણ તેને ખરું ઔષધ જાણનાર વૈદ્ય મળ્યો નહીં નિરાશ થઇ પાછો ફરતો હતો તેટલામાં કેશવલાલને ખબર પડવાથી તે જોસબંધ દીનકરના ઘર તરફ આવતો જણાયો રૂપચંદ્રશેઠ તેને મળ્યા દીનકરના ખબર પૂછ્યા તો હોશકોશ વિનાનો જવાબ મળ્યો ત્યારે કેશવલાલે કહ્યું તમે તેની આસનાવાસના કરવા ઘેર જાઓ હું ઔષધીને બોલાવી જલદી આવું છું.

રૂપચંદ્ર—વાર કહી પાછો ઘેર આવ્યો.

કેશવલાલે પૂછપરછ કરતાં એક ઝેર ઉતારવાનો અકસીર ઇલાજ જાણનાર તથા નાગોને મઠથી વશ કરનાર તથા કરડેલ સર્પને પોતાની મોરલીના નાદથી પાછો બોલાવી ઝેર ચુસાવી લેનાર એક કંગાલી જેતું નામ જીવો કરીને હતું તેને ત્યાં કેશવલાલ આવ્યો ત્યાં જઈ જુએ છે તો કરંડીયામાં પૂરેલ સર્પને બહાર કાઢી ભક્ષ આપતાં એક દસ વર્ષની છોડી તેણે જોઇ અને તે છોડી દરેક નાગને તેનો ખોરાક ખવરાવી દૂધ પાઇ કાઢીઆ લોકો જેમ જેમ્બેલ પંડોળાવ ધરાક તરફ ફેંકે છે તેમ બાલીકાને નાગને ભક્ષ કરાવી કરંડીયામાં ફેંકતાં જોઇ આવું જાણી કેશવલાલ હર્ષ પામ્યો અને તેના મનને ખાત્રી થઇ કે મારા મિત્રનું દુઃખ આ જીવો જરૂર મટાડી શકશે. અહિં આવી નાની છોકરી નાગની આ પ્રમાણે રમત કરે છે, તો તેની શક્તિ કેટલી હશે આમ વિચારી તેણે જવા

કાકા એમ બુમ પાડી જીવો બહાર આવ્યો અને કહ્યું કેમ બચ્યા
અત્યારે આવવું પડ્યું કેશવલાલે કહ્યું મારા મિત્ર દિનકરને થોડી
મુદત અગાઉ સર્પ ડંસ થયો છે. માટે તમોને જોલાવવા આવ્યો છું
જીવો તુરત પોતાની મોરલી વગેરે લઈ તેની સાથે ચાલ્યો બન્ને
જળ દિનકરને ઘેર આવ્યા અને જોયું તો દીનકરની કશી શુદ્ધી
હતી નહીં જીવાને સારો આવકાર આપી આસનપર બેસાડ્યો.

જીવાએ દીનકર સામું જોઈ સર્વને કહ્યું કશી ફીકર નહીં કરો
હું આટલો દુર બેઠો છું અને દિનકરને બીજકુલ ઔષધ લગાડ્યા
સિવાય મારી મોરલીના નાદથી તે કરડનાર નાગણીને તમારી સમક્ષ
હાજર કરી સંવળું ઝેર ચૂસાવી લઈશ. આમ કહી અફીણ ચઢાવી
ચક્ષમ ભરી બે ચાર પુંક ગાંજે ચઢાવી જીવાએ પોતાની મોરલીનો
નાદ શરૂ કર્યો, આ મોરલીનો સ્વર સાંભળી બીન ધાર્તીએ શિકાર
કરવા નીકળેલા બે ચાર મોટા ભોરીંગ જીવા સનમુખ આવી ફેંડ
માંડી જેમ તબલચી ગાયનના સુરના પ્રમાણમાં મૃદંગ પર તાલ દે
છે તેમ મોરલીના નાદ પર પોતાની ફેંણના તાલ દેવા લાગ્યા અને
જનલે ગાંડા ઘેલો બની ગયા હોય તેમ ડોલવા લાગ્યા ત્યાં આવેલ
સંવળા મનુષ્ય આશ્ચર્ય પામ્યા આવું ગાન તાન તથા નાગની રમત
રમાઈ રહી છે પણ પેલી દુષ્ટ નાગણીને તેની લગાર અસર થઈ
નહીં. અને તે તો બીક ભેર પોતાના દરમાં પેશી રહી છે. કારણ
કે તે જાણતી હતી કે મારા કરેલા ગુનાનો સ્વાદ ચખાડવા કોઈ
હુશીયાર વાદી આવી પહોંચ્યો છે. જીવાએ ખુબ જોરથી પોતાની
મોરલી ગમ્મવી મુકી, આથી જંત્રના સ્વરથી વગડાના મૃગો જેમ
જંત્ર વગાડનારા આસપાસ આવી વીંટલાઈ વળી જંત્રનો નાદ એક
ચિન્તે શ્રવણ કરે છે. તેમજ ઘણા નાના મોટા એક જીવાની

આસપાપ વીંટલામ વળ્યા અને આમ તેમ ડોલવા લાગ્યા. બધાં માણસો બીકભેર આમ તેમ નાસવા લાગ્યાં જીવાએ નહીં બીઓ કહી મણીને બોલાવી કહ્યું જે નાગણી કરડી તે તારી જેએલ છે મણીએ હા કહ્યું એટલે જીવે કહ્યું બેન આ માંહે તે છે મણીએ આમતેમ બધા સર્પ તરફ દ્રષ્ટી કરી પણ પેલી ચકચકીત આંખોવાળી અને લાલણે લવાલી દુષ્ટ નાગણી નજરે પડી નહીં તેથી મણીએ કહ્યું કાઝ તે આમાં નથી જીવાને બહુ ખીજ ચડી તેણે મુક નાંખી સધળા સર્પને વશ કરી પોતાની પાસે કરડીઓ હાજર ન હોવાથી એક માટલામાં પુરી ઢાંકણું બંધ કીધું અને છરી વતી એક રાડાના મલોખાંના ચાર કલમ બનાવી મંત્ર બણ્યો કે ચાર કલમ ચાર દિશાએ ઉડી તેમાંની એક કલમ જ્યાં આપણી વાર્તાની નાયક દીનકરને મરણને શરણુ કરી નાશી જનાર નાગણી સંતાપ પેડી છે તે તરફ ચાલી અને તે નાગણીના માથામાં ગોચાવા લાગી આંધી નાગણી કાયર થઇ જીવાના શરણુમાં આવી જીવાએ હુકમ કરતાં ત્વરાથી દીનકરના શરીરમાં પ્રસરેલ જેર ધાયલ જગ્યાદારે જરાએ જરા ચુશી લીધું. દીનકર આળસ મરડો ખેંઠો થયો સર્વ લોક આનંદ પામ્યાં જીવાએ નાગણીને લઇ રૂપચંદ શેઠે તેને યોગ્ય પાત્રડી આપી વિદાય કર્યો.

પ્રકરણ ૫ મું.

મણી ખુશી થઇ સર્વત્ર પોતપોતાને ઘેર ગયાં પ્રાતઃકાળ થતાં સૌ સૌને કામે વળગ્યાં હમેશ આનંદમાં દિવસ નીરગમન કરવા લાગ્યાં દીનમણીની પરસ્પર પ્રીતી વૃદ્ધી પામી તેવામાં

મણીને પીયરથી તેડવા આવ્યાં અને તે બાણીને આણું વહાવી તેડી ગયાં. થોડા દિવસનો સહવાસ પણ મણી અત્યંત પ્રીતી લગાડી ગયેલ હોવાથી દીનકરને ક્યાંઈ એન પડે નહીં સર્વત્ર અડવું અડવું બાસવા માંડવું તેમણે સ્કુલનો અભ્યાસ છોડી દીધો તથા કશો ધંધો કરવો ગમતો નથી. આથી તેનાં મા બાપની ધીમે ધીમે તે પરથી પ્રીતી કમતી થતી ગઈ કહેવત છે કે કમાઉં પુત્ર વહાલો લાગે આથી તેના માબાપ હમેશ તેને મેણાં માવવા લાગ્યાં મોઢે ચડી કહેવા લાગ્યાં કે કાંતો અભ્યાસ કર નહીં તો વેપારમાં જોડા. દીનકરને આ વચનો કડવાં ઝેર જેવાં લાગતાં હતાં. તો પણ લાચારીથી સાંભળ્યા કરે છે આણીમેર મણી પણ પ્રીતીથી જુદી પડતાં અતી શોકાતુર રહે છે. એક દહાડા પોતે એકાંત સ્થાનમાં પતીનું સ્મરણ કરતી બેડી છે, તેવામાં વીજળી આવી અને તેગણે પૂછ્યું.

વીજળી—કાં બા ક્યારે આવ્યાં? સાસવેર કેવી સુખકારક?

મણી—અતી સુખકારક.

વીજળી—પણ આજે શોકમાં કેમ છો?

મણી—એન મને મારા પતિ વિના એન પડતું નથી.

વીજળી—લે તુંજ સાસનાવાળી સઘળી પરણાતી હશે તે પતી સાથેજ રહેતી હશે. પીયર કદી નહિ આવતી હોય કેમ.

મણી—મને તો મારા પતી સાથે રહેવું જાણ ગમે છે.

વીજળી—ધેલી, એમ તે હોય થોડા દહાડા અહીં રહો પછી આબો ભવ ત્યાંજ રહેવું છે ને.

મણી—મનમાં વિચાર કરી બોલી; પ્રભુ હાલ મળવું તો નહિ બને પણ ચાલ પત્ર તો લખું એમ કહી વિજળીને કહ્યું એન આજે એક કામ કરશો.

વીજળી—હરમાવેને બેન મારી ક્યાં ના છે.

મણી—આજે તાહરા બનેવીને વળી એક ચીડી આપી આવીશ.

વીજળી—ભલે લખો, આપી આવું.

મણીએ પત્ર લખ્યો.

ચીડી.

પ્રાણપતી તમારા વિયોગથી માફ મન અતિ દુઃખી રહે છે, મને લગારે એન પડતું નથી માટે કંઈ ઉપાય શોધી આપણો મેળાપ થાય તેમ કરો એવી મારી નમ્ર માગણી છે એ જ.

લી. આપની અર્ધાગના મણી.

ઉપર પ્રમાણે પત્ર લખી વીજળીને આપ્યો. વીજળી તે લખ દીન-કર અત્યારે વાડીએ મળશે તેમ ધારી વાડી તરફ ચાલી. ભોગ ભેગે દીનકર તે વખત વાડીએજ જતો હતો તેથી તેણે તેને રેલી ચીડી આપી દીનકર વાંચી આનંદીત બન્યો અને નીચે મુજબ લખે છે

પ્રતી ઉત્તર.

પ્રાણ પ્યારી મારી પણ તારા જેવીજ ગતી થઈ છે તારા પ્રેમની પરિસીમા થઈ શકતી નથી. મૃગલોચની તાહરા કમળરૂપી ચક્ષુએ મારા ભ્રમરપી મનને હવાઈ ખ્યાલોમાં ગોથાં ખાતુ બનાવી દીધું છે, તે હવે સ્થિર થઈ ક્યારે બેસશે તે કહી શકાતું નથી, તો પણ ઉપાય યોગ્ય એજ.

લી. દીનકર રૂપચંદ શાહ.

વીજળી તે ચીડી લખ મણી પાસે આવી અને તેમને આપી મણી વાંચી ખુશ થઈ પતિની પ્રેમપત્રિકાને જાતી સાથે આંખી પ્રેમ સાથે વાંચી આનંદીત બની પણ અંદરખાને તેને દીનકરનો વિયોગ સાલવા માંડ્યો.

દીનકર પોતાને ઘેર આવ્યો જમ્યો અને પછી પોતાના રૂમમાં બેઠો છે. એટલામાં તેનો પિતા આવ્યો અને દીનકર પ્રત્યે બોલવા લાગ્યો કેમ બચ્યા શું ધંધો કરવા માગો છો તેનો મને આજે જ જવાબ આપ. આમ કહે છે એટલામાં અમૃત કંઈ કાગળ લઈ રૂપચંદ પાસે આવી અને કહ્યું આ વાંચો જોઈએ શું છે.

રૂપચંદે વાંચ્યું તો મણીની લખેલી ચીઠી માલુમ પડી આથી વધારે ચિંતવાણો અને કોષથી કહેવા લાગ્યો નીચ અને હરામતુ ખાનાર તારૂં ધ્યાન જૈરીમાં જ ગુથાયેલું છે તને હવે કશું કામ ગમશે નહીં. આ શું આપણી હિતમ જ્ઞાતિમાં વળી ચીઠીઓની આવજા કેવી ? બેશરમ તારૂં મોઢું ન બતાવ. જ તારો મારે હવે ખપ નથી.

દીનકર—તપી જઈને બહુ સારૂ પિતા તમારા કહેવા મુજબ ફરી મોઢું નહીં બતાવું અને હવે તમારા ઘરમાં રહીશ નહીં.

રૂપચંદ—ભલે ચાલ્યો જ.

દીનકર—વારૂ બાપા તેમજ કરીશ.

રાત્રી થઈ સર્વ જમ્યાં સર્વ સોને સ્થળે સુતાં દીનકરને પોતાના શયનગૃહમાં વિચાર થવા માંડ્યો અરે પ્રભુ શું દશા એક તો માઆપની અપ્રીતિ હતી તેમાં વળી ચીઠી લાથ પડી અરે ? પણ તે એમને ક્યાંથી મળી ખરે હવે યાદ આવ્યું મેં તે ચીઠી વાડીએથી આવતાં કમરે ચડાવી હતી તે જમવા વખતે અમોઢીયું પહેરતાં પડી ગઈ હશે અરે મેં કેવી ભૂલ ખાધી ખરે ભાવી પ્રબળ છે. કંઈ નહીં મારૂં કિસ્મત એક તો મારી વ્હાણીનો મને વિયોગ છે તેમાં વળી ધંધામાં જોડાવા ફરજ પાડે છે સર્વ દુનીયા સ્વાર્થી છે. કાંઈનું કાંઈ છે નહિ આમ બોલી નીચે મુજબ ગાવા માંડે છે.

કુંડલીયો.

નહીં સગું કે આપણું નહીં માત કે તાત.
 નહીં ભાષ કે બેનડી નહીં નાત કે જાત.
 નહીં નાત કે જાત સગાં પૈસાનાં સર્વે.
 ફાની ફુતીયાં ફેક મનુષ્યો માલે ગર્વે.
 માલે ગર્વે મનુષ્ય તુજ ત્રીયાને દેખી.
 અંધ બન્યા કે આજ પુરણુ પુજીને પેખી
 પૂરણુ પૂંજ પેખીને લક્ષ્મી લક્ષ્મી તે ભજે
 લક્ષ્મી કેરા લોભથી તન ભાગીને તે તજે

આટલું બોલી પાસેના મેજમાંથી પત્ર કાઢી પોતાની સ્ત્રીને
 લખે છે એટલામાં તેનો કાઠી આવ્યો તે ખીજાનું ઝિજાવવા લાગ્યો
 તો તેને દીનકરે અટકાવ્યો અને કહ્યું જ અહીંથી મારે આજે સુવું
 નથી રામો ચાલ્યો ગયો અને દીનકરે પત્ર લખવો શરૂ કર્યો.

અનઝારો,

અરેરે પારસ પ્યારી મારી મુજને અત્યંત સુખ દેનારી.
 તને તજ હું જાઉં વિદેશ મોર મન તુજ પાસે રહેશે.
 તજ જાઉં (૨) વિદેશ આવારી મજશુ ક્યારે મમ પ્યારી
 મમ માતા તાતને વચને કાયલ કીધો છે મુજને
 તેથી છોડું દેશ હું પ્યારી જમશુ વિદેશ આ વારી.

અરેરે પારસ.

તુજ શિયલ સાચવી રહેજે કંઈ કામ કેશુ તે કેજે
 વળી મળીશ (૨) કાષ્ટ દીન પ્યારી તું રહેજે ધીરજ ધારી
 અરેરે પારસ.

યજ પ્રીતીએ બનેલો ઘેલો સ્થેહ હૃદયી જાહે જામેલો,
તે તજ (૨) જાઉં આ વારી મળશુ ક્યારે મમ પ્યારી,
અરેરે પારસ.

પ્રાણ પ્યારી મારા કૂર પિતાના કટ્ટા વચને તને તથા પ્રીતીને
અને મારા સ્વદેશને છોડી પરદેશ ગમન કરવા જાઉં છું બીલકુલ
મુંગ્ગઈશ નહીં જરા પણ સંકેચાઈશ નહીં ઇશ્વર રાખે તેમ રહેવું
વિધીનું ધારેલું પીવું તાહરા બાપદાદાની આજ્ઞાને બટટો લાગવા
દેઈશ નહીં કંઈ પણ કામકાજ મારા દોસ્ત કેશવલાલને કહેજે એજ.

લી. ભાગ્યોદયને આધિન વીધીવશ દીનકર

આ પત્ર પોતાની વહુને મોકલવા લખ્યો વળી બીજો લખવો
સર કર્યો.

ભાઈ શ્રી કેશવલાલ.

લલિત છંદ

મધુમતી રૂંડું ગામ ગાજતું ધનાઢ્યો થકા એહ છાજતું
સૌરાષ્ટ્રને વિષે શોભતું અતી ભાવસિંહજી છે ભક્ષાપતી
મહા સુલસ્થાન માત તાતનું ભગની પ્યારીને મુજ બ્રાંતનું
તે તજ અને વિદેશમાં જવું દુખ દીનતાં તુજ કને કહું
માત તાતનાં વચન વાગતાં ઝટકા સમાન તેહ લાગતાં
એહ કારણે સ્વભૂમિ છોડીને પ્રાણ પ્યારીની પ્રીત તોડીને
વિદેશમાં જવું બંધવા હવે નહીં નહીં નહીં નહીં રહું હવે
પ્રણામ છે હવે બંધુ આવજે મીત્ર વર્ગને પ્રણામ કલાવજે

એજ લી. તાહરો જીગરગ્ગન દોસ્ત દીનકર.

સાથેના પત્ર મણીને આપશો આટલું બોલી ઈશ્વરમાં બીડી
જરા વાર લમણે હાથ લગાવી બેઠો.

રાત્રીના આર વાગ્યા સયળા નિંદ્રા દેવીને આધીન થઇ પડ્યાં
આવા વખતે દીનકરે કપડાં પહેરી પેલો પત્ર ખીસામાં મૂકી ધીમે
રહી ઘર છોડ્યું જરા આગળ ચાલતાં ટપાલની પેટી આવી તેમાં
કેશવલાલને સીરનામે પેલો પત્ર નાંખ્યો અને રસ્તો કાપવા માંડ્યો
એટલે પોલીસ સ્ટેશન આવ્યું દીનકરના ચાલવાના અવાજથી
પોલીસે સવાલ કર્યો.

પોલીસ—હુકમ

દીનકર—રૈયત

પોલીસ—કેમ અત્યારે

દીનકર—જરા કામ પ્રસંગે

પોલીસ—કામ સવારે અત્યારે છઠ્ઠા બેઠો.

દિનકર—આજીજીથી ઝોળખાણો પાઠવા લાગ્યો પોલીસે તેને
ઝોળખ્યો અને સાહુકાર જાણી જવા દીધો આ પ્રમાણે ઘણા ખરા
પોલીસને જવાબ દઇ દીનકર શહેર છોડી નદી ત્રે આગ્યો અને
જરા થોભ્યો.

ભયાનક રાતે પોતાનો અધકાર ચોગરદમ ફેલાવી દીધો
છે પૃથ્વીએ પણ શ્યામ સાડી ધારણ ધરી લીધી છે જેથી રસ્તો
સૂજે તેવું રહ્યું નથી માણસ પણ કે પક્ષી આ વખતે આ સ્થળે
જેવામાં આવતું નથી તમરાંએ તનેનાટી કરી રહ્યાં છે શિયાળામાં
કુંકારી રહ્યા છે પવનના જોરથી વાડીઓ તથા જંગલના ઝાડો
ગર્જના કરી રહ્યાં છે નદીનું નિર્મળ જળ શાન્તપણે બહે છે આ
જેમ દીનકર પહેલાં તો જરા ઉભો પણ વિચાર કર્યો કે આહા
મારા ગામના ઝાંપામાં આવા નજીવા સંકટથી હું કંટાળી જઈશ
તો વિદેશની મોટી આફતો શી રીતે સહન કરી શકીશ ? ખેર મા

બાપનાં મેણા કરતાં અધાર સંકટ હજાર દરજે સાર છે એમ બોલી આગળ વધ્યો નદીનો લાંબો પટ તથા ચારે બાજુ વીંટળાઈ વળેલ વાડીઓથી સપાટ એક ભયંકર મેદાન જેવો લાગતો હતો. તે વચ્ચેથી મિસ્તર દીનકરનો રસ્તો હતો. બિચારો કામળ અંગી ખીલતી ભુવાનીનો ઉછળતો છોકરો આવી રાત્રિના વખતમાં જેના હાથમાં નવનવાં નોવેલ ભલકી ઉઠતાં તેજ માણસ અત્યારે હાથમાં નોડા ઉંચકી પથે પડ્યો, દશ બારેક માઇલ ચાલ્યો એટલે રવિએ પોતાની લાલી પ્રદક્ષિ કરી, આલાસ આવ્યો અને ઝાડોની ઓળખાણ પડવા લાગી. રસ્તો સૂજતો થયો. આસપાસના ગામો દેખાવા માંડ્યાં એટલે દિનકર જરા શાંત થયો.

આગળ ચાલ્યો એટલે એક નાની નહેર આવી ત્યાં આગળ પોતાના કપડાં ઉતારી જંગલ જઈ આવ્યો હાથ પગ ધોઈ સ્નાન કરી જરા વાર હાથરતું આરાધન કરી, નહેર ત્રે બેઠો અને થોડા વખત પછી વળી ચાલતો થયો જેટ માસનો ખરો તડકો અને સૂર્યનો ભેસબંધ આવતાં ઉજળ કાણો દીનકરની ચામડી બાળી દે છે અને ગરમીથી ઉતો થયેલ પવન જેને લુ કહે છે. તે જમણી બાજુથી આવતાં દીનકરનો જમણો ગાલ જે ગુલાબના પુષ્પ સરીખો કુમળો છે તેને કરમાવી દે છે અને ડાબી બાજુથી આવતાં તે કામળ ગાલની તેજ દશા થાય છે. શરિરે પરસેવાના જેબે જેબ ચાલ્યા જાય છે ચરણ તળવાઈ ગયા છે વખતપર ભુટ પહેરી ચાલે છે ત્યારે પગની ઝોડી નીચે કાંકરી આવવાથી બિચારો કામળ ચર્ચુ લચડાઈ જાય છે.

આવું સંકટ વેડતો ઝપાટાબંધ જમીન કાપતો જાય છે. સૂર્ય અસ્ત થવા આવ્યો ગરમી કમી થતી જણાઈ એટલામાં દીન-

કર તુલજપુર નામના નગરમાં આવી પહોંચ્યો. ધર્મશાળામાં જઈ પોતે ઉતારો કર્યો પણ સાંજે ખાઇશ શું તેનો તેને વિચાર થવા લાગ્યો થાકી પાકી લોથ બની ગયો હતો તેને ગામમાં જવા શક્તિ રહી હતી નહી. જૈન ગૃહસ્થ બાબુની ધર્મશાળામાં તેણે ઉતારો કર્યો હતો જરા વાર બેસી વીચાર કર્યો. પણ તેને એક ઉપાય સૂજતો નથી આખર વિચાર કીધો કે આમ બેસી રહેવાથી કશું વળવાનું નથી. પ્રવાસ કર્યાથી કંઈક વળશે એમ ધારી ન્યાંથી ચાલ્યો.

શહેરની પૂર્વ દિશાએ તે ધર્મશાળા હતી તેની સામે એક ગુણોલિત નદી વહેતી હતી તથા તેનો કિનારો પત્થરથી બાંધેલો હતો ધર્મશાળાથી નદી તરફ જતાં ડાબી બાજુ દરબાર ડેલી હતી તથા તેની પાસે શહેરમાં જવાની એક નાજુક ગલી હતી કીનારા પરના છેલ્લા પગથીયા પર દીનકર ઉભો છે એવામાં એક વણીક અબોટીયા કરી જતો હતો તેણે દીનકરને જોયો અને વિચાર કર્યો કે આ કાંઈ કુળવાન છે વળી તેનો ચહેરો શોખીન છે આમ ધારી પૂછ્યું.

વણીક—ભાઈ કયા ગામ રહો છો.

દીનકર—મધુમતી

વણીક—કેવા છો.

દીનકર—વાણીયા.

વણીક—આમ દીલગીરી ચહેરે અહીં કેમ ઉભા છો આપનું સગું છે.

દીનકર—ભાઈ મારું સગું વહાલું નથી.

વણીક—ત્યારે તમે કયાં ઉતર્યા છો

દીનકર—હું ધર્મશાળાં ઉતર્યો છું.

વણિક—અહીં શા માટે આવ્યા છો.

દીનકરથી બોલી શકાયુ નહી તેનું હૃદય ભરાઇ આવ્યું પગ થીયાપર બેસી ગયો લમણે હાથ દઇ રડવા લાગ્યો લલાટે હાથ દઇ રડતાં અમર બીંદુથી તેના દીંચણુ બીંજાઇ જવા લાગ્યા. આવું જોઇ પેલા માણસને અતી દયા પેદા થઇ તુર્ત તેણે પોતાના અંગુઠાવતી તેનાં આંસુ લોહવા માંડ્યો અને હિંમત આપી ગલરાવા ના કહી દીનકર સજ થયો એટલે તે અતી આગ્રહથી તેને પોતાને ઘેર તેડી ગયો આવું દીનકરનું ગલરાયેલ હૃદય જોઇ પેલા સામા માણસને ખાત્રી થઇ કે આને ઘણું દુઃખ છે.

દીનકર પોતે હિંમતવાન માણસ હતો પણ એાહું લાગવાનું તથા ગલરામણ છુટવાનું કારણ માત્ર એટલુંજ કે તેના માવિત્રોએ તેને નાનપણથીજ આજ લગણુ ઘણા ઘણા લાડમાં મોટો કર્યો હતો તથા પાણી માગે તો દુધ હાજર કરતાં એક માઇલ પણ પોતે પગે ચાલેલ નહોતો તે પાછલો વખત તેને સંભરી આવતાં આ સ્થિતિ થઇ હતી—પેલો વાણીયો જેનું નામ કમળશી હતું તેને ત્યાં દીનકર ગયો તેણે તેને સારી રીતે આશ્વાસન આપી આદરસતકારથી બેસાર્યો દીનકર બેઠો અને જરાવાર પછી શાન્ત થયો એટલે રસોઇ તૈયાર થવાથી દીનકરને જમવા બેસાડ્યો. દીનકર જમ્યો વખત થતાં સર્વ સૌને સ્થળે સૂતાં અને દીનકરને એક હોલમાં સુંદર પક્ષંગ ખીછાવી આપ્યો એટલે દીનકર પણ વખત થતાં શાન્ત થઇ આખા દીવસનો થાકેલો હોવાથી થોડીવારમાં

નિદ્રાને સ્વાધિન થયો સવાર થયું દીનકરે રજા માગવા માંડી પથ્થુ કમરસિદ્ધે તેને હાલ જવાય નહિ એમ કહી અતી આગ્રહથી ત્યાં રાખ્યો દીનકરને જવાનું હતું પણ કમળશીના આગ્રહનું ઉલ્લંઘન કરી શક્યો નહી તેથી તે ત્યાં રહ્યો અને હરખ શોકમાં દિવસ નિરગમન કરવા લાગ્યો.

સવારમાં નાહી ઘોષ નિત્ય યર્મ કરી જમી જરાવાર અહામ લે છે ત્યારબાદ શહેરમાં આમતેમ ફરી તથા કમળશીની દુકાને એસી દિવસ ગુમાવે છે સાંજના બહાર ફરવા જાય છે અને ત્યાં રહે છે.

પ્રકરણ ૬ કું.

એક દિવસ સાંજના પાંચ વાગતાં શહેર બહાર નદી ઉપર ફરવા જવું ધારી દીનકર શહેરની પૂર્વ દિશા તરફ રવાને થયો. નદીની સપાટી ઓળંગી પેલી પાર જવા તેને વિચાર થયો હતો. દીનકર નદીમાં આવ્યો.

તે દિવસ કંઈ તહેવાર હોવાથી સરીતાના સુંદર પટ વચ્ચે નવ નવી નારીઓ વિધવિધ રાસડા ગાતી હતી.

તેવામાં તેમાંથી એક બાળાની દ્રષ્ટિ દીનકરપર જતાં તેને મોહબાળુ વાગ્યું. આ સ્ત્રીએ દીનકરને બે ચાર વખત ગામમાં જોયેલો હતો અને જોયા પછી તે દીનકરને મેળવવા તલસી રહી હતી પણ અજાણ્યો જાણી અતી શરમાતી આજે તેમની જીભ છુટી થઈ શરમનો અંતરપટ તે બાલીકાએ આજે ખસેડી નાંખ્યો અને સાથેની સાહેલીઓને નીચે મુજબ ગવરાવવા લાગી

રાસડો

પંથી ક્યું તમારું ગામ કે કંઈ દીશ જશોરે લોલ,
 આવ્યા શેને કાળે અહીં કે કંઈ દીશ જશોરે લોલ,
 વહાલા કાણુ માત ને તાત કે ધંધો શું કરોરે લોલ,
 સાથે નહીં કોઈ સંગાત કે એકલા પરબરોરે લોલ.
 પ્રીતમ કયો તમારો દેશ કે કેવા નાતનારે લોલ
 પંથી પરડી કોને વાત કે છો કંઈ જાતનારે લોલ
 હુંતો મોહી પડી છું નાથ કે કોને વાતડીરે લોલ.
 શાને છોડ્યા માત ને તાત કે શું વ્યાધી નડીરે લોલ
 બોલો બોલો મારા સમ બનો નહીં બાવરારે લોલ
 બોલો નહીં જો આજ તો સમ દઉં આકરારે લોલ,
 મારે થઈ છે તમશું પ્રીત કેમ ન માન્યું ઘણુંરે લોલ;
 પધારો પ્રેમ સહીત જૂવન કે આપું બેસણુંરે લોલ
 ઉપ્પુ જલે કરાવું સ્નાન કે બોજન ભાવતાંરે લોલ,
 પીરમું નીરખું નેણે નાથ કે પતી ચાલતાંરે લોલ.

આ સાંભળી દીનકર સ્તબ્ધ બની ગયો અને સ્થીર થઈ ઉભો.
 રહ્યો પેલું ગાણું એક ચિતે શ્રવણ કર્યું અને વિચાર કર્યો કે એ કાણુ
 હશે આટલું બધું માન કોને આપે છે આસપાસ જોઈ પૂર્ણ વિચાર
 કર્યો તો તે સઘળું પોતાપર લાગુ પડતું હતું જેથી બોલ્યો મારે તો
 પરસ્ત્રી મા બેન સમાન છે. પણ આ કાણુ છે કેવી વર્તણૂકવાળી છે.
 પરણેલી છે કે કુંવારી એ જોવાથી શું નુકશાન છે, એમ ધારી પાસેની
 ઝાડપર બેઠેલ કાયલ સામું જોઈ ગાવા મંડ્યો.

દોહરો

કાયલ કંઠ અતી સરસ કયા વનની રહેનાર;
 કાણુ સાસુ સસરો અને કાણુ તુંજ ભરથાર.

કોણુ નામ છે તાહરૂં કોણુ તમારી જાત;
 ધંધો તુંજ ભરથારનો જણાવ સધળી વાત.
 આ સાંભળી સ્ત્રીએ નીચે મુજબ શમશા કરી.

સમશા-દોહરો

એક ઝાડને બાર ડાળ ડાળે પત્રાં ત્રીશ
 દ્વાદશ દાળે ત્રીશમું પાન નામ ગણીશ
 વળી એજ ઝાડની સાતમી ડાળે ચોથું પાન
 સસરો મુજ સુલક્ષણો કોયલ ધરજો કાન.
 દશ ડાળે ત્રેવીશમાં પત્ર તણો સમાજ
 એ એધાણે જોળખો છે મારો શીરતાજ
 જળાં વિના જીવે સુથું જાતે વેલો એહ
 શાણો સમજો પલકમાં મારી સાસુ તેહ
 જોગી પશુ જડ રૂપ છે મુજ ફળીયાની માંહી
 એ એધાણે આવજો પ્યારા પ્રીતમ ત્યાંય.

દીનકરે શમશા એક ચિતે સાંભળી જાણી અને તેને ખાસ જોવા
 તેને જાણવા સારૂં ઘેર જવા ધારું.

દીનકર એજ દિવસે રાત્રીએ આપેલ નીશાન નીહાળતો પેલી
 પ્રેમદાને ત્યાં જઈ ચડ્યો તો અત્રે રાહ જોઈ બેઠેલી કુલટા તેને જોઈ
 લજ્યાયુક્ત બની પોતાના બૂવનમાં ગઈ જરા વાર પછી બહાર
 આવી તેને સારો આવકાર આપી, સુંદર આસન આપ્યું અને તે પર
 આવેલ પરોણાને બેસવા ફરમાવ્યું. વાયકવૃંદ ઉપર જણાવેલ કુલ-
 ટાને મશ્કરી કરવાની આદત હતી. તેણે આપવા ધારેલ આસન
 પલંગ હતો તે પલંગને નેતર કે પાટી કશું ભરેલ હતું નહીં પણ
 ફક્ત બીજાનાનો ભાર ખમી શકે તેવી રસીના થોડાજ આંટા ગોઠવી

તે પર સુંદર દેખાવનું ખીજાનું પાથરેલ હતું.

દીનકર—દુરાચારી સ્ત્રીની કપટકળા જાણી શક્યો નહિ અને મજકુર આસનપર બેઠો તેવીજ તટાતટ રસી તૂટી ગિજાનું જમીનપર ગયું તે સાથે દીનકર કેડથી શીખા સુધી અર્ધ શરીરે જમીનપર પથરાયેલ ખીજાને સુનો. અને તેનાં ચરણનાં તલીયાં છાપરાનાં તલીયાં નીહાળવા લાગ્યાં.

ત્યારે પેવી કુભારજી પીલુક પીલુક હસતી ટાંચકો મારી તાલ દઇ સંકટાનો ખસી ગયેલ છેડો સ્તનપર ઢાંકી પોતાના કાયમી ક્તે-મંદ નીવડી હોય તેમ ખુશી થતી એક બાબુ ઉભી.

આપણી વાર્તાનો નાયક દીલગીર સાથે કોષ યુક્ત બની હાથના ખભાના ટેકાવતી બેઠો થયો તેને અતી ગુસ્સો ચઢ્યો, પણ શું કરે સહનશીલતા ધારણ કરી પદ્મંગ ઝાળંગી એક બાબુ ઉભો.

ગુસ્સો ચડ્યો છે. એવું જાણી તે લંપટ સ્ત્રી પોતાના કાર્યથી પરતાવો પામતી હોય તેવે ચેહરે દીનકરને કહેવા લાગી. માફ કરો શેઠજી તમારી ચતુરાઈ જોવા ધાર્યું હતું મારો વિચાર પાડવાનો ખીલકુલ હતો નહીં અને એવી ઇચ્છાએ મેં આ કૃત્ય કર્યું હોય તો મને મારા લાઇના સમ છે હશે જે થયું તે ખાતર ક્ષમા કરી હું દાસીને માફી બક્ષણ કૃપાવંત થશો.

એવી કાંકરી દાસીની નમ્ર માગણી છે.

એમ બોલી પગે પડી દીનકરનો ગુસ્સો શાન્ત કરવા સ્ત્રી ચરિત્ર કરવા લાગી અને બોલી કે વાહ પ્રિયતમ આમ મંગળા ચરણમાં ગુસ્સો કરશો તો આપણો સંપ લાંબી મુદત કેમ જાળવી શકાશે.

આવો બેસો મારા પ્રાણુ પ્યારા આ આરામચેર તમારેજ

માટે છે તે પર બિરાજમાન થાઓ.

દીનકર બેઠો એટલે પેલીએ ગરમ પાની બનાવી ઝારીમાં ભરી દીનકરની પાસે મુકી સેન્ટની બાટલી લાવી અને બોલી.

પ્રાણનાથ આપનાં કામગીર ચરણ આ સુંદર ઝારીના ઉપજી જીને ઝારવા તથા આપના શરીરને આ મનરંજક નમુનેદાર સેન્ટ ચોળવા પ્રભુએ મને ભાગ્યશાળી બનાવી દીધી છે.

પ્રીયતમ મારાપર કૃપા કરી હું દાસીની માગણી કબુલ રાખી આપ આવ્યા તે ખાતર પ્રભુનો આભાર માનવા સાથે ધાઈ છું કે જેમ મારી આ માગણી કબુલ રાખી આજે અત્રે પધાર્યા તેમજ સદાય મારી સર્વત્ર માગણી કબુલ રાખશે.

સ્વામીનાથ મને નીકલસનો હાર પહેરવા બહુ શોખ છે. ઉપરાંત છાપેલ છાયલ મને હાલ પહેરવાની જરૂર છે કારણ કે મારી એક સાહેલીનો પતી મુંબઈ રહે છે તેણે તેને માટે એક મોકલાવ્યું છે તે તેમને બહુજ શોભે છે. તો મને પણ તેવું પહેરવા મરજી થઈ છે. પ્રાણનાથ તમ વિના મારી મરજી સંપાદન કાણ કરશે એ બધું આપ અપાવશે.

એમ કહી દીનકરના પગ ઝારવા તૈયાર થઈ. પગ નરફ હાથ નાંખતાં દીનકર બોલ્યો.

દીનકર—ભગીની તમે મારા પગ હાથમાં લેવા શક્તિમાન નથી.

કુલરા—હે પ્રીયતમ ભાગાની ! ખરેખર આજથી આપના સુખ દુઃખની ભાગીનીજ છું પણ આપના ચરણ ઉંચે લેવા હું શક્તિવાન નથી એ શું.

દીનકર—તે એજ કે સ્ત્રીએ પરપુરૂષની સાથે વાતચીત કરવી વ્યાજબી નથી. અડકવું એ વ્યાજબી નથી તો પગ હાથમાં

લેવા તદ્દન ગેરવ્યાજખી કે નહિ ?

કુલટા—સ્વામીનાથ એવું વ્યાજખી ગેરવ્યાજખી આ જમાનામાં જોવાય ખરૂં.

દિનકર—કેમ નહીં આપણે આ જમાનામાં કયા અવતારમાં છીએ.

કુલટા—સ્વામીનાથ મનુષ્ય અવતારમાં.

દીનકર—સારે મનુષ્ય વ્યાજખી ગેરવ્યાજખી નહીં જુવે તો શું ઢોર જોશે.

કુલટા—પ્રાણુનાથ એ ટાયલાં જવા દોને.

દીનકર—તે ટાયલાં છે.

કુલટા—હજ તો એમ કહી દીનકરના પગ નજદીન આવે છે અને કહે છે સ્વામીનાથ હજુ રહેવા દયો હવે જલદી મને આપના પગ ઝારી મરદન કરવા રજા આપો.

દીનકર—નહીં મારા પગ ઝારનાર તથા મરદન કરનાર પ્રભુએ મને બક્ષી છે તેને તરછોડી હું અત્રે આવ્યો છું તેનું શું થતું હશે, તેના વિચાર નહીં કરતાં ઉલટી તેની જગ્યા ખીજને બક્ષવી તે હું વ્યાજખી માનતો નથી. ઉપરાંત મારા પત્નીવૃતપણાને એજ લગાડવા લેશ માત્ર ખુશી નથી.

કુલટા—હવે જાણ્યું તમારું પત્નીવૃત ઠાલા ગાંડા શું થાઓ છો પત્નીવૃતને પતીવૃત તે બધું તમારું અંગ્રેજ શાસ્ત્રી જવા દોને.

દિનકર—એન સમજો અને તમારી અધુરી ગૂજરાતી કેળવણીને જ્ઞાનનાં પુસ્તકો વાંચી પુરી કરો તો મારા ઉપલા સંબળા વડે ગૂજરાતીજ છે.

કુલટા—સ્વામીનાથ એવાં ટાયલાંથી હું કંટાળા ભરેલી છું આપની મુખમુદ્રાએ મને થોડા દિવસથી ઘેલી બનાવી દીધી છે અહો ચંદ્રવદન સુંદર પુરુષ તમને જોયા પછી મારા શરીરમાં રોમ રોમ કામદેવ વ્યાપી રહ્યો છે આપ અહીં તે શાન્ત કરવા પધાર્યા જેથી મારો અવતાર સફળ

થયો સમજું છું. સુંદરવદન ચટકતી ચાલવાળા તાહરી ચાલ પર હું આક્રિન પ્રીદા છું. સુકોમળ તાહરા શરીરની કાન્તિ પર વારી જાઉં છું. કોમદેવના અવતાર મારા શરીરમાં નસોનસ દામ ઉછાળા મારી રહ્યો છે સ્વામીનાથ આર્લોગનરસ લેવાને પ્રેમરસ દેવા માફ હૃદય અધીરૂં બની ચૂક્યું છે પ્રીયતમ તાહરા અધરોજનું મને હવે ત્વરાથી એક પ્રેમચુંબન લેવા દે આમ બોલે છે એટલામાં એક રજપૂત ખુની શમશેરથી હોલમાં દાખલ થયો કુલટાના રંગમાં ભંગ પડ્યો તે ભય પામી બીજા હોલમાં ચાલી આવનારને દીનકરની ગરદન પકડી શમશેર ઉગાલી બોલ્યો વેવલી જાત વણીક પુત્ર સિંહના કાતરમાં શિયાળ જાય તો સિંહની ક્ષુધા શાન્ત કરે નાગના ઘાતમાં ઉંદર જાય તો નાગ તેનું સુખેથી ભક્ષણ કરે તેમ તું પણ માહરા પંજમાં આજે પકડાઈ પડ્યો.

તું જાણતો નહી કે આ ગોહીલ દોલતસોહની રાખેલી છે આ ગામમાં જેટલી રૂપાળી સ્ત્રી છે તેને સુખેથી ભોગવવા હું પરવાનો લઈ બેઠો છું આ સંસ્થામાં મારી લાક કેવી લાગે છે.

લે હવે મારી ચળકતી શમશેરને તાહરા શરીરને ભોગ આપું છું થોડા દિવસથી મીયાનમાં રહી તરશી તરવારને તાહરા રૂંધીરનું પાન કરાવું છું. એમ કહી જોસથી તલવારનો જખરો ઘા કીધો ખુન ખુમ પડી પોલીસ અંદર દાખલ થયા.

ભાગ ૧ લો સમાપ્ત.

આ વાર્તાનો અધુરો રહેલો બીજો ભાગ જરૂર વાંચો.

યોગની ચાવી

તથા

દેશી અને ઇંગ્રેજી જાદુઈ વિદ્યા.

યોગવિદ્યાને લગતાં ગુજરાતીમાં ગિલકૃલ પુસ્તકો છેજ નહિ. તેથી યોગનો અભ્યાસ કરનારાઓને ઘણીજ અડચણ વેઠવી પડે છે. તેથી એ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરનારાઓને ઘણીજ અડચણ વેઠવી પડે છે. તેથી એ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરનાર યોગ સત્સંધિ જોઈતી માહેતી સાદી અને સરળ રીતે મેળવી શકે એ હેતુ ધ્યાનમાં રાખી એ યોગની ચાવી નામનું પુસ્તક તૈયાર કરાવ્યું છે. એમાં નિયત્તા વિષયનો સમાવેશ કરવામાં આવ્યો છે.

(૧) વૈનાગ્ય પ્રાપ્તિનો ઉપાય (૨) એકાગ્રતાનું લક્ષણ. (૩) મંત્રનો પ્રભાવ. (૪) પ્રાણાયામ. (૫) યોગ માર્ગનાં વિધો. (૬) યોગના અભ્યાસમાં જોઈતાં સદ્ગુણો (૭) શરીરોની શુદ્ધતા. (૮) વૈરાટ સ્વરૂપ. (૯) મેસમેરીઝમ. (૧૦) વામ માર્ગની વિદ્યા. (૧૧) દ્વિપનોટીઝમ. (૧૨) મસ્તક વિદ્યા. (૧૩) સ્પીરીટયુ એલીઝમ (૧૪) મેન્ટલ ટેલીપથી. (૧૫) ત્રિકાળ જ્ઞાન. (૧૬) હાજરત ભરવાનો હુન્નર. ઉપર મુજબ સોળ વિષયોનો સમાવેશ કરવામાં આવેલ છે. પાનાં ૧૪૪ શીમત ફક્ત રૂ. ૧-૦-૦. ટપાલ ખર્ચ સાથે.

જીકસેલર સાકરલાલ જીલાખીદાસ.

ઠે. રીચીરોડ, મુ. અમદાવાદ.

નોકરીની ગુલામીમાંથી છુટવું હોય તો હુન્નર શિક્ષક.

જરૂર ખરીદો.

આજકાલ હુન્નર ઉઘાડોનો જમાનો છે જેઓને કાંઈ પણ જાતનો હુન્નર આવડે છે તે ઘણી સહેલાઈની પોતાનો નિર્વાહ કરી શકે છે. પણ જેઓને કાંઈપણ જાતનો હુન્નર નથી આવડતો તે લોકો હુન્નર શિખવા ઘણાં ફાંફાં મારે છે, તેઓને સાફ આ પુસ્તક ઘણી મહેનત લઈને તૈયાર કરાવ્યું છે. આ પુસ્તકની મદદથી કાંઈપણ માણસ ઘેર બેઠાં મહિને પચાસ સો રૂપીઆ કમાઈ શકે છે.
કીંમત રૂ. ૧—૪—૦

વગર માસ્તરે ઇંગ્રેજી શીખવું હોય તો એ ગાઈડ ટુ ઇંગ્લીશ ટીચર

ભાગ. ૧-૨

જરૂર ખરીદો.

ઘેર બેઠાં નવરાશના વખતમાં થોડા ખર્ચે ઇંગ્રેજી શીખવું હોય તો એ ગાઈડ ટુ ઇંગ્લીશ ટીચર જરૂર મંગાવો. આ પુસ્તકની મદદથી દબારો માણસો ઇંગ્રેજી શીખ્યા છે અને પોતાનું ભવિષ્ય સુધાર્યું છે. બીજાઓના માફક આ પુસ્તકના જુદા જુદા ભાગો નથી કર્યા એકજ પુસ્તકમાં બધી ઉપયોગી માહિતીઓનો સમાવેશ કર્યો છે કીંમત ૧-૮-૦

લખો:—બુકસેલર રા. નલાત બુલાબીદાસ.

રીચીગડ—અમદાવાદ.

તમારાં વહાલા બચ્ચાં માટે નીચેના ન થાઓ.
—વૈદ ડાક્ટરો તેમજ હુકીમોની ગરજ સારનાર—

વરાધની ડબી રૂ. ૧.

Capillary Bronchites.

ગૃહસ્થો તથા ગરીબોને અલભ્ય લાભ આપનાર.

અનુભવસીદ્ધ આ વરાધની ડબીમાંથી બાળકોને દર ચાર છ દિવસે મગન દાણા જેટલી દવા ચમચી ધાવણ કે ચમચી પાણી સાથે આગાળી પાવાથી બાળકને કોઈ પણ પ્રકારનું દરદ થવા દેતી નથી તેમજ કોષ્ટ જાતનો બ્યાધી રતવા, તાવ, ઉધરસ ઝાડો, મરડો, પેટનું ચડવું ઉટાંટીકું, સસણી, વરાધ આચકી (તાણુ) વગેરે કોષ્ટપણુ જાતનું દરદ થયું હોય તો દિવસમાં એક વખત મગના દાણા જેટલી દવા બે-ત્રણ દિવસ પાવાથી બાળકનું દરદ એકદમ નાબુદ કરે છે. એક ડબી એક બાળકને લગભગ એક વરસ સુધી ચાલે છે વળી સદરકુ દવાના સેવનથી તેની માતાએ ખાધેલો ખોરાક તે બાળકને નડતો નથી તેમ બાળકને નિરોગી ને તન્દુરસ્તી બક્ષે છે. દરેક ગૃહસ્થ કુટુંબમાં રાખવા લાયક આ ડબી વૈદ તેમજ ડાક્ટરની ગરજ સારે છે જરૂરી એકજ વખત આ ડબીની દવા બાળકને પાઓ અને સુખી થાઓ. ડબીના રૂ. ૧૦).

તા ઠં.—આ દવા છેલ્લા ૨૦ વરસથી વપરાશમાં હોવા છતાં એક પણ બાળકને આરામ નથી થયો એવી ફરીયાદ બાવી નથી. તમે પણ ખાતરી કરો.

મળવાનું ઠેકાણું:—
વૈદ જગન્નાથ જી. દિવેદી
આયુર્વેદીક ફાર્મસી-નડીઆદ.

એજન્ટ:—શુભસેલર
સાકરલાલ શુભાખીદાસ
બાલા હનુમાન પાસે-અમદાવાદ

જવરવિનાશક ટીકડિ.

ફક્ત છ ટીકડીથી આરામ

આ ટીકડી શરદીના, આંતરીઆ, મેથેરીઆ, જીર્ણજવર, વિષમ જવર, સન્નિપાતજવર, ત્રીદોષજવર તથા પ્લેગ અને ઇન્ફલ્યુએન્ઝા જેવા મહાન જીવજેષુ તાવને માત્ર છ ટીકડીથીજ હઠાવે છે. તેમજ અશક્તિ મટાડી જઠરાગ્નિ પ્રદીપ્ત કરી દસ્ત સાફ લાવી શરીરને તન્દુરસ્તી બક્ષે છે.

તેમજ મેથેરીઆની સીઝનમાં વર્ષા તથા શરદ ઋતુમાં એકાન્તરે એક એક ટીકડી સવારમાં આ અગર પાણી સાથે લેનારને મેથેરિઆદિ તાવની દહેશત રહેતી નથી તથા કોષપણુ ઋતુના તાવને માટે અકસીર છે.

આ ટીકડી તાવ હોય અગર ના હોય તો પણ ગમે તે સમયમાં લઇ શકાય છે કીં ટીકડીઓ ૧૦૦ની શીશીનો રૂપીઓ ૧૫૫.

વાપરવાની રીત—મોટા માણસે દિવસમાં ત્રણ વખત સવાર બપોર અને સાંજ એક એક ટીકડી પાણી અગર દુધ સાથે લેવી માસ ૬ થી એક વરસના બાળકને ત્રણ વખત થઇ એક ટીકડી આપવી. એક વરસથી પાંચ વરસ સુધીનાને ત્રણ વખત થઇ બે ટીકડી આપવી.

ઇન્ફલ્યુએન્ઝા પ્લેગ અને ટુંટીયાના તાવમાં બોમ્બે પ્રેસીડન્સીના ધણા ડી. લો બોર્ડો તથા તાલુકા લોકલ બોર્ડો તથા મ્યુનીસીપાલિટીઓ તરફથી આ ટીકડીઓ હજારો ગરીબોને બહેચવા માટે ખરીદાય છે અને તેની અસરનાં સરટીરીફેટ અમને મળતાં જાય છે.

મળવાનું ઠેકાણું:—
વૈદ જગન્નાથ જી. દિવેદા
આયુર્વેદિક ફાર્મસી-નડીઆદ

એજન્ટ:—બુક્સેલર
સાકસ્લાલ બુલાખીદાસ
બાલાહનુમાન પાસે-અમદાવાદ

દાઝેરીઆ પીલ્સ DIARRHOEA PILLS

(ઝાડા મરડાની ગોળી)

સંગ્રહણી (ગળતી) માટે અકસીર દવા.

ખોમ્મે પાણી વીકારથી લાગુ પડેલાં દરદ. ઝાડા અતીસાર સંગ્રહણી (ગળતી), જુનો મરડો, લોહી, ઝાડો, આમ, આંતરડાં તથા હોઝરીનાં દરદોથી રીયાતાં દરદીએને યકૃત (લીવર) નળખંધ વાયુ, ચુંક, આક્રોશ, શ્વાસનુ ચડવુ અસકંતી મટાડી પાચન ક્રીયા વધારી શરીરમાં તાકાત લાવે છે. વાપરી ખાત્રી કરો.

કીંમત શીશી એકનો રૂ. ૧૧) પો. જુદુ.

વાપરવાની રીત—સવાર ખપોર સાંજ એક ગોળી લેવી છોકરાને અડધી ગોળી પાણી દુધ અગર છાસ સાથે

તા. ક. આ દરદીએ હલકો ખોરાક છાસ અગર દુધ સાથે લેવાથી ગમે તેવો સંગ્રહણી અસાધ્ય હોય તો પણ મટાડે છે. તે ઝાડા તથા મરડાને એકજ દિવસમાં નાબુદ કરે છે.

એસેન્ઝોલ.

મોટા મોટા ડાકતરો વેદો અને હકીમો દવા કરતાં છતાં નહિ મટેલાં ગમે તેવા જુનાં ખરબવાને અમારૂં એસેન્ઝોલ એકજ અઠવાડીઆમાં જડ મુળથી નાબુદ કરે છે; ખરબવા માટે એસેન્ઝોલ એ એકજ ઉપાય છે. વાપરવાથી ખાત્રી થસે સવારસાંજ બે વખત આંગળી ઉપર લદ્દ ચોપડવુ, જરા ધસવું ને ખીજે દિવસે સવારમાં ઘોઘ સાફ કરી ચોપડવુ ચોપડયા પછી આંગળી ઘોઘ સાફ કરવી કીંમત શીશી ૧ નો ૧-૮-૦ પોસ્ટેજ જુદુ.

તા. ક. કોવારો તથા ખસ દાદર તો માત્ર જલદીથી નાબુદ કરે છે મળવાનું ઠેકાણું:—

વૈદ જગન્નાથ જી. દ્વિવેદી
આયુર્વેદીક દાર્મસી-નડીઆદ

એજન્ટ:—શુક્રસેલર
સાકરલાલ જુલાખીદાસ
ખાલા હનુમાન પાસે-અમદાવાદ

અવન પ્રાશ અવલેહ [જવન]

સ્વાદિષ્ટ ચાટણ તેમાં નિર્ભયપણે વાપરી શકાય છે, બાળક સ્ત્રીઓ તથા પુરૂષો સર્વને ગુણકારી છે જવનનું સેવન કરનારને નિરોગી બનાવે છે શરીરમાં નિરોગીપણાના તત્વો વધારી લેાહી તથા વીર્ય વધારી નબળાઇ, પાંડુ ખાંસી, અન્નપીત, વંધ્યાદોષ નપુષકત્વ તથા ધાતુ વિકાર દરદો સુધારી મટાડવામાં આ કેસરી જવન સર્વોત્તમ હોવાનો દાવો કરે છે કી. રતલ ૧ ના ૩ ૩ પૌસ્ટેજ બુદ્ધ.

વાપરવાની રીત—બાળકને ૩ ૦ બાર; તેથી મોટા બાળકને ૩. ૦ બાર તેથી મોટા માણસને ૩ ૧ થી ૨ બાર સુધી સવારમાં એક વખત જવન સાથે ૦ શેર દૂધ પાવુ ને નાના બાળકને તેની ૩થી પ્રમાણે દૂધ પાવુ કંઈ હરકત નથી.

કણ્ઠીક તેલ. (કાનના દરેક રોગ ઉપર)

કાનની બહેરાસ કાનનો સોજો, કાનનું પાકનું, (વહેવું) રસી નીકળવી, શુળ, સણુકા મારવા કાનની અંદર ફેાહી થવી કે કાનમાંથી પડ, ટોહી, કે પાણી નીકળવું વગેરે દરેક કાનના રોગ માટે અકસીર તેલ છે, સવાર સાંજ કાનમાં બે બે ટીપાં પાડવાં કીંમત શીશી એકનો રૂ. ૧-૦-૦

મળવાનું ઠેકાણું:—

વૈદ જગન્નાથ જી દિવેદી
આયુર્વેદિક ફાર્મસી-નાડઆદ

એજન્ટ:—બુકસેલર

ચાકરલાલ બુલાખાદાસ
બાલા હનુમાન પાસે-અમદાવાદ

જવહર જીલાખ

તાવની શરવાતમાંજ આ ગોળીની અસરથી પેટ સાફ થઈ જાય છે. અને તાવ હલકો પાડે છે આ ગોળી નબળા તેમજ ચુક આંકડી વગેરે કામ પણ દરદ થયા સીવાય પેટમાંથી પુતો ખુલાસો થઈ જાય છે અને ખીજે જે જે સ્થિતિમાં જીલાખ લેવાની જરૂર જણાય ત્યાં આ ગોળી ઘણી ઉપયોગી છે તેમ પેટમાંથી કૃમી વગેરે સાફ થઈ જાય છે. શીશીની કી. ૧-૦-૦

કફ પીલ્સ (ખદીરાદિ ગુટીકા) COUGH PILLS

ઉધરસ. સસણી. ઉંટાટીઆની ઉધરસ મળેખમ તથા છાતીના ખીજ દરદોમાં અને સાદ ખેસી ગયો હોય ત્યારે આ ગોળી દીવસમાં ત્રણ ચાર વખત એક એક ગોળી મોંમાં રાશવાથી રસ ચુસવાી (ગળવાથી) એકદમ આરામ થઈ જાય છે. તેમજ દમ શ્વાસ ક્ષયની ઉધરસ પણ આ ગોળીના સેવનથી નાબુદ થઈ જાય છે. સ્વાદીષ્ટતથા રચીકરનાર અને મુખની દુર્ગંધી દુર કરનાર છે શીશીનો રા. ૧-૦-૦ પો. બુદ્ધ.

લીવર પીલ્સ.

યકૃત લીવર (ખરોલ) જીર્ણ જવર અશક્તી શરીરની શીકાશ પાન્ડુ રોગ શ્વાસનુ ગડનુ વગેરે આ લીવર પીલ્સ થોડા સમયમાં મટાડી શક્તી લાવે છે.

શરીરના સોજ પેટ તથા પેઢાનુ દરદ ખરોલ લીવર હોજરીનો સોજને તથા દુખાવો એકદમ ગટાડે છે ને શરીરમાં શક્તી લાવી લાલચોર બનાવે છે કીમત શીશી ૧ નો રા ૧-૦-૦

વાપરવાની રીત—ખાળકને સવાર બપોર સાંજ અડધી અડધી ગોળીને મોટા માણસને દીવસમાં ત્રણથી છ ગોળી આપી શકાય છે.

મળવાનું ઠેકાણું:—

વૈદ જગ-નાથ જી. દિવેદી
આયુર્વેદિક ફાર્મસી-નડિઆદ

એજન્ટ:—શુકસેલર
સાકરલાલ જીલાખીદાસ
ખાલા હનુમાન પાસે—અમદાવાદ

પ્રદર્શક દોહ (સ્ત્રીઓ માટે શક્તિની દવા)

સફેદ પ્રદર ભોલીવા ગર્ભાશયનો સોજો, દુખાવો, ચતુર્થ સાદ ન આવવું, અનિયમિત આવવું, ગર્ભ ન રહેવો, સુવારોગ તાવ ખાંસી, હાથ પગે ચુંથારો, પેસાળમાં કળતર, હાથ તથા પગના તળીયામાં ચત્તી બળતરા, દાહ, રતવા માથાનો અને કમ્બરનો દુખાવો શરીરે શીકાશ તથા બેચેની વગેરે દર્દો માટે ઘણીજ અકસીર દવા તેમ કસ્ટુવાવડ થતી મટાડી ગર્ભાશય સુધારી વધ્યત્વ દુર કરે છે, તેમજ સંગ્રહણી, અતપ્તાર મટાડી દસ્ત સાફ લાવે છે. બળ. શુદ્ધિ; કાન્તિ તથા શરીરની સુંદરતા વધારનારજ આ દવા જેવી બીજી એકે દવા નથી.

વાપરવાની રીત—સવાર સાંજ ચોખાના ઘોવણમાં એક એક ગોળી લેવી. કોમત ડબ્બી ૧ ગોળી ઝર ના ૩ ૧)

ખુની હર્ષ અને દુજતા મસાનો મલમ

વાઢકાપ, આગ અગન કે બળતરા કે બીજી કોઈપણ બેખમદારી સિવાય માત્ર આ હર્ષનો મલમ ચોપડવાથી જડમુળથી નાશુદ કરે છે મલમ જરા આંગળી પર લઈ હર્ષ ઉપર દિવસમાં બેત્રણ વખત ચોપડવો તથા જરા જરા ઘસવો જેથી હર્ષ તદ્દન ચીથરા જેવા થઈ નાશુદ થશે. કી. ડબ્બી ૧ નો ૩. ૧-૮-૦

કંઠપણ ઇન્જ વગર હળરો દરદીઓને આરામ થાય છે.

મળવાનું ટેકાણું:—

વૈદ જગન્નાથ જી. દિવેદી }
આયુર્વેદિક શર્મસી-નહીઆદ }

એજન્ટ:—યુકસેલર
સાકરલાલ ખુલાખીલાસ
બાલા હનુમાન પાસે-અમદાવાદ.

(ક્ષયહર સિરપસ્ટંભીના)

આ સીરપ નામ પ્રમાણે ગુણ બતાવે છે, આ સરખત શાસ્ત્રીય રીતે વનસ્પતિથીજ બનાવેલો છે લાંબા વખતનો હાડ જવર વિષમ જવર, હાથ, પગ, ખરડો, ખભાતું કળતર તથા હાથપગની બળતરા શ્વાસ; ક્ષય, દમ, ધાતુ ક્ષય, ફેફસાનો ક્ષય, લોહીનું કફમાં આવવું છાતીની મુંઝવણ, ગલરામણ તથા દુખાવો, સળેખમ કફનું વારંવાર પડવું તથા થુંકવું અગર કફની જગ્યાએ શીશુવાળો અગર પીળો કફ આવવો વગેરે ક્ષયહર સીરપનું સેવન કરવાથીજ આરામ થવા માંડે છે વાપરવાની રીત—દિવસમાં ત્રણ વખત પાંચ પાંચ ટીપાં દુધમાં નાખી પીવી, પરંજમાં તેલ મરચું, ખટાશ બંધ કરી દુધ અને ભાત ખાઈ આ સીરપનું સેવન કરનારને ગેરન્ટીથી ખાત્રીપૂર્વક ઉપલા દરદો મટે છે, શીશી ૧ નો ૩. ૨-૦-૦

૧ શુદ્ધ કર્પુરી, કેસર, ખરાસ, ચંદ્રોદય, રત્નસીંધુર, અમ્બર સાચા મોતી વગેરે ઉત્તમ ઔષધો બ્યાજખી ભાવથી ખાત્રીલાયક મળશે

૨ તેલો લીમડાની લીમ્બોળાનું તેલ માલકાંકણીનું તેલ, સુખડ નું તેલ, અળસીનું તેલ, છાલ મોગરીનું તેલ, બદામનું તેલ, વગેરે દરેક જાતનાં શુદ્ધ તેલો બ્યાજખી ભાવથી મળશે.

૩ દ્રાક્ષાસવ, કુમારીઆસવ, લોહાસવ, કુટજરીષ્ટ વગેરે આસવો તથા અરીષ્ટો બ્યાજખી ભાવથી મોક્ષલાભમાં આવશે.

૪ વાસાસવ, ચવન પ્રાશ અવલેહ, અલયામલકી, વગેરે અવ લેહો ચુર્ણો, ગોળી

મળવાનું ડેકાર્ણ:—
વહ જગન્નાથ જી. દિવેદી }
આયુર્વેદિક ફાર્મસી-નંદીઆદ. }

જ
એજન્ટ:—બુકસેલર
સાકરલાલ બુલાખીદાસ
ખાલાહનુમાન પાસે-અમદાવાદ.

પ્રમેહ માટે ચંદ્ર પ્રભા ગોળી

આ ચંદ્રપ્રમાના સેવનથી દરેક જાતના પ્રમેહ લાંબા વખતના જીવતા પ્રમેહ, ચાંદી વગેરે—ને જડમુળથી નાશુદ્ધ કરે છે. તોલા ૧ના રૂ. ૧-૦-૦ સવાર સાંજ એક એક ગોળી ગળો, ગોખરૂં તથા આમળાં (રસાયણ ચુર્ણ) તો. ૧ને સાંજે સવારે તોલા ૫) પાણીમાં પલાળી મુકવું આ ગોળી ઉપર તે પલાળેલું પાણી માળી મધ તો. ૦૧ નાખી પીવું જરૂરથી જીવતામાં જીવતા પ્રમેહ ખાત્રીથી મટી જશે

રસાયન ચુર્ણ:—ગળો, ગોખરૂં આમળાં સરખે ભાગે લઘુ ખાંડી વજ્રગાળ કરવું.

ધાતુ સંજીવન TONIC PILLS

આ ગોળી લેવાથી ગમે તે કારણથી યુમાવેલી તાકાત પાછી લાવે છે; પુષ્પાતન કાયમ રાખે છે તેમજ વીર્ય વિકારના તમામ વ્યાધિઓને મટાડે છે અને વીર્યને ઘટ્ટ બનાવી ખરૂં પુષ્પાતન આપે છે. ખરી મરદાઈ આપનાર અને શીકા પડી ગયેલા લોકોમાં ઉપયોગી તત્વો ઉમેરી શરીરને લાલચોળ બનાવનાર આ ગોળી વાપરવાની અમારી ખાસ ભલામણ છે. પરંતુની જરૂર નથી,

વાપરવાની રીત—સવાર સાંજ એકક ગોળી કકડા કરી પાણી અગર દુધ સાથે લેવી, પરંતુ ખટાશ અને તેલ બંધ કરનારને એકજ સીસીથી પુરેપુરો લાભ મળે છે.

કોમત ડબ્બી ૧ ગોળી ૩૨ ના રૂ. ૧-૦- પેકીંગ પોસ્ટેજ ભુરૂં

મળવાનું ઠેકાણું:—
વેદ જગન્નાથ જી દિવેદી
આયુર્વેદિક ફાર્મસી-નંદીઆદ

એજન્ટ:—શુકસેલર
સાકરલાલ જુલાખીદાસ
બાલા હનુમાન પાસે—અમદાવાદ

ગ્રન્થસો અડસઠ પાનાનું દળદાર પુસ્તક

જાદુ કળા સંગ્રહ.

(સચિત્ર.)

આ ચમત્કારી પુસ્તકમાં મન સાધવાની રીત, વનસ્પતી સાધન, આભરણ, વીંછી, આદારીશી, તાવ, ગજર, પીશાય, યક્ષણી ડાકાણી, સાકાળી બુનાદોક હાલવાના, મુઃ ત્રાણવાનો મંત્ર, સાપનું ઝેર ઉતારવાના મંત્ર, વજાકરણ મન વીંછી, નવંદવતા, વીંગ, આગીઆ, વૈતાળ, જામા પુડા વગેરે શેષવાળા, અભ-પુણાં દેવા, કર્ણ પિશાચીની, કંગાળાં ગેરત અધાર મન, પરવશ કરવા વન-પતી વચી-ચળુ મીઠા, વી-સાધવાનો મંત્ર, વાગેરે સંખ્યાબંધ મંત્રો સમાવવા છે. તમજ પાવનામાં પક્ષીઓ દેખાડવાં, ટોપીમાં ફૂલ ડગાડવાં વગેરે પ્રાણી જનના જાદુના ખેલો ઉપરાંત, શીવલીંગ પૂજવાના લાળ, ડરમોનમા દોષલું પ-જોવા તથા પાણી વેળવાની રીત, મરગાળી વનુ હરેતાની રીત સાપનો આહાર બનાવવાની રીત, વીંછી બનાવનાર જાદુ, જડી બુદ્ધી બનાવવાની રીત વગેરે ધનુ આપના આપણમ આવી છે. શ્રી. ર. ૧-૮-૮

બુકસેલર સાકરલાલ બુલાખીદાસ.

રીચીરોડ-અમદાવાદ.

આ હીખાચો બાબુ શ્રી. પ્રેસમાં છાપ્યો. ઠે. રીચીરોડ-અમદા

